

A Pwooti Wâé na e tii wo Maréko Atabuhi ko a tii

Woo na e tii a tii ce?

Wo Maréko, pana pii kon mwo pie Ioane, ai Ioane-Maréko. (Omehi *Apostolo* 13.5; 15.37–41.) Lu pipenem ibu me Pétéru, pa céiu apostolo, na e piuti ten ati ni naado na e pii ke e pwo wo Iésu. Ke é alecehen, ke e bwo tii wo Maréko.

E tii éniile?

Ha awieme a jo 55 me 65 (e mwonuhi 20–35 jo alecehe a bwo mele te Iésu). A *Tii te Maréko*, ke a bécéiuhe tii na tii, mu ko ni tii na paa (*Mataio*, ke *Maréko*, ke *Luka*, ke *Ioane*), na lé piuti a mulihe Iésu Kériso. Hiwon ni pwooti ha a *Tii te Maréko*, ke te e mu mwo ha a *Tii te Mataio*, ke a *Tii te Luka*.

E tii me dee?

Te lépwo acéihi ne ko Iésu na time uce lépwo Juif, na lé mulie ité koja a Palestine, a amu te lépwo Juif. Ke e pii ehi ni nii ni piduaan wo Maréko, ke e pii ni pwooti me a bwomu te lépwo Juif.

É ko ade na e tii?

E pii pwaatihi a pwooti te Iésu he e todekenye beme genye apulie ten. Nye wonaa, heme nye mu kon ati he ni tan, ke time uce é mu ko a bwo âcehi ne ni patén ai a bwomu. Hemepie wogenye ni ju apulie te Iésu, ke genye o bo mu he ni picani pwohewiieng.

Ade ace âne a tii ce?

E habwii wo Maréko pie, wo Iésu Kériso, ke pa Naî Padué na te junihe pwojunuun. Ke a céiu mwo, ke te pa apulie pwohewiikenye. E pwo me piwahn nang, ke e âbé céiikenye, beme e pipwoeabwé tenye. Ke e pétaa ko ni i ni apulie (1.31); e haai ni cuwo nahi ewa ke e adéilé (10.16). E téne a bwo picani te ni apulie, ke e pipwoééhelé (1.41). Ke weeng, ke e picani me denye, ke e mele ne ko a kuricé me denye ati ni apulie pwo bwohemwo.

Ana e pwo wo Iésu, ke ana a junaado ne te Maréko. Hiwon ni pipwojunuun (*miracles*) de Iésu na tii ne ha a tii ce. E pwo me tieden ni cunu ko ni apulie. E peni ni duéé. E pwo me lé mulie mwo ne nina lé caa mele. Pwojunuu a patin, pwohewii Caa ten. Ati nina e pwo wo Iésu, ke e pajuujuhi ana e pii pie: «Caa e mwonukewé a Mwametau te Padué.»

Lé téetieng ne ni apulie, ke lé pitahimwolé pie: «He woo pa apulie ce?»

E hegi ne te Iésu wo Pétéru ne he *Maréko* 8.29 pie: «Wogo, ke pa Mesia.» A bwopiinen pie, pa daame na e âbé mu ko Padué. Wonaa a âne a *Tii te Maréko*. Be e âbé mu ko Padué wo Iésu, beme e ne tenye a ju mulip ne pele Padué, tabuhi jenaa, ke é dieli mwo.

A bwomune a tii te Maréko

Ni penem ne Galilé (1.1—9.50)

Pipwopwee Iésu ne ko ni penem

E tode lépwo acémun den

E pwo me tieden ni cunu ko ni apulie

E peni ni duéé; e pacuwohi a udan

E pwo-ocine te ni apulie

E pacémuni ni acémun den (8.27—10.52)

Lé alihi pie pa Mesia
 Habwii a bwo ubwo na a wâé ten
 E pii a bwo mele me mulie cemwo ten
 E taa Iérusaléma (11.1—13.7)
 E pacémuni lépwona lé âcêin
 E pii ana e o tuie
 A bwo mele ke mulie cemwo ten (14.1—16.20)

Ioane pa apipuu apulie

Mataio 3.1–12; Luka 3.1–18; Ioane 1.19–28

¹ E tabuhi ne éni a *Pwooti Wâé te Iésu Kériso*,
 pa *Naî Padué.

² Be caa tii ne ha a tii te *péroféta Isaia a pwooti
 te Padué pie:

*É bo neole pa apipépwoti tong.
 E bo ânebuhem,
 me e pwopweehi a pwaadeniim.*

Malachie 3.1

³ Pwo pa apulie ha a da
 na e toii da pie:

*“E âbé wo Padaame!
 Pwopweehi a pwaadeniin!
 Pwo me belece
 a duaan na e engen hen!”*

Ésaïe 40.3

⁴ Wo *Ioane pa apipuu apulie, ke e tuie ne ha a da,
 ke e patemehi te ni apulie pie: «Geé pininim, ke
 geé bitekewé. Ke geé pwo me puukewé, beme geé
 habwii pie pitaatéhi ni mulihewé. Be me wonaa,
 ke e bo pineuhi ni ta pwo tewé wo Padué.»

* **1:1 1.1** Kériso—A bwopiinen pie: *Pana pipégalieng.* **1:2 1.2**
 Malachie 3.1 **1:3 1.3** Ésaïe 40.3 **1:4 1.4** Apostolo 13.24, 19.4

⁵ Te junihe hiwon ni apulie na lé âbé céii Ioane ne ha a da mu *Judé, ke é ha a pwomwo ubwo *Iéruusaléma. Ke lé pii beetihi ni ta pwo télé, ne he pwahamii ni apulie ati. Ke e puulé ne ha a éémwa Ioridano.

⁶ E cuwohe a epwén na pwo ko pumii *chameau*†, ke a taihenan a iiwota. Ke e wii koléé, ke e ûdu duhimepu.

⁷ E toiï pie: «Wo pana e bo âbé alecehung, ke te junihe pwojunuun kojaéo. Time uce jan ne kong me é ciéo, ke me é tuwo ni tai ko ni dihibwaan‡.

⁸ Woéo, ke é puukewé ko a tabe, ke weeng, ke e bo puukewé ko a *Jenen Iitihii.»

Puu Iésu ke tacebwénieng

E puu Iésu wo Ioane

Mataio 3.13—4.11; Luka 3.21–22, 4.1–13

⁹ É ha a benaamwon naa, ke e tuiebé wo Iésu mu Nazaret, a mwopopwaalé ne Galilé. Ke e puueng wo Ioane ne ha a éémwa Ioridano.

¹⁰ Te ju é ha a benaamwon na e wie mu he tabe wo Iésu, ke e alihi a miiden he tehi, ke e alihi a Jenen Iitihii he e opé ne huûin, pwohewii a meni pwojo.

¹¹ Ke pwo a pwocihe bé mu he miiden, na e pii ten pie: «Wogo pa Naîng [na te céiu go] na te nihe eânimung dem. Wogo kuti, na é caa pipégaliko ne ha a pwonimung.»

1:6 1.6 2 Rois 1.8; Mataio 11.8 † **1:6 1.6** *Chameau*—Wota he melé. Epwéne Ioane, ke pwohewii a epwéne péroféta Élia. **1:7 1.7** Apostolo 13.25 ‡ **1:7 1.7** *Tuwo ni tai ko ni dihibwaan*—A penem de lépwo eabwé na te junihe wahin. **1:11 1.11** Psaume 2.7; Ésaïe 42.1; Mataio 12.18; Maréko 9.7

E tacebwéni Iésu wo Caatana

¹²⁻¹³ Te ju é alecehe anaa, ke e pé Iésu nge ha a da na a Jenen Iitihí, beme e tacebwénieng wo *Caatana. Ke e mu lang he na 40 ni tan. E mu pele ni wota apiaba, ke ni *âcélo, ke lé penem den.

E tode ni bécéiuhe acémun den

Mataio 4.12–22; Luka 5.1–11

¹⁴ É ha a céiu tan, ke lé imwi Ioane, ke lé neeng he karépu. E engen wo Iésu, ke e â Galilé, me e â pipatemehi a Pwooti Wâé te Padué.

¹⁵ Ke e pii telé pie: «E caa tuie a benaamwon na e caa pipégali wo Padué, ke caa é mwonu a Mwametau ten. Geé taatééhi ni mulihewé, ke geé céihi ne ko a Pwooti Wâé!»

¹⁶ [É ha a céiu tan] ke e uti a nicepwon ne Galilé wo Iésu. Ke e ali Simon me André, lupwo pwénaâjién, na lu ko ne pua, be lupwo apwotau.

¹⁷ Ke e pii telu pie: «Geu âbé céing, be é bo pwo me wogeu lupwo apwotauhi apulie.»

¹⁸ Ke lu te necu kuti ni pua telu, ke lu âcéi Iésu.

¹⁹ Ke lé te ju piân, ke e ali Cang me Ioane, lupwo naî Zébédé, he lu ko tebwó ha a ongelu, ke lu ko pwoni ni pua telu.

²⁰ E te pwome todelu wo Iésu, ke lu ne caa telu Zébédé me ni apenem den ne ha a ong, ke lu âcén.

E pwo me wâé ni apulie

Mataio 8.1–4,14–17; Luka 4.31—5.16

²¹ Lé tuiebé ha a pwomwo ubwo ne Kapernaüm wo Iésu me ni acémun den. Ke é ha a *tan iitihí, ke e taa ha a *mwotapitihí [te ni *Juif] ke e pacémunilé.

²² He lé téne, ke lé téetihî a bwo cihe ten, be time e uce pwohewîî ni *dotéén ko patén. Be e te pacémunilé mu ha a pihuô [na e te ne ten wo Padué].

Pa apulie na pwo duée kon

²³ [He e mwo ko cihe wo Iésu] ke e taa ha a mwotapitihî wo pa apulie na pwo duée kon. Ke e wiikau ke e pii pie:

²⁴ «Iésu mu Nazaret, te tice celi go pwo peleme. Go âbé pwotahi ne kome? É te temehiko, be wogo pa apulie na e pipégáliko wo Padué, ke e neko bé.»

²⁵ Ke e heni ali duée wo Iésu, ke e pii ten pie: «Go capuhi a pwom, ke go wie mu ko pa apulie naa!»

²⁶ Ke e pegili pali apulie na ali duée, ke e wie, he wiikau mu kon.

²⁷ Ke lé te nihe tai téetihî ne ni apulie, ke lé te pitahimwolé pie: «He ade celi e ko pwo wo pa apulie ce? E pacémunikenye ko ace céiu bwomunen celi mwo coho. Be pwojunuun, ke e pihuôhi mwo ni duée, ke lé te piténeeng!»

²⁸ Ke e te engen kuti a jepule ko Iésu, pitihî amu Galilé.

Ê mwaa Simon Pétéru

²⁹ E wie mu ha a mwotapitihî wo Iésu. Ke e te pwome â pele Simon Pétéru me André. Ke lu piácéin wo Cang me Ioane.

³⁰ Ke me lé tehene ngen, ke nina lé mu lang ke lé te pwome pii te Iésu pie: «E tee ko pule ê mwaa Simon, be e pwopilijng.»

31 Ke e âbé céiieng wo Iésu, ke e pétaa ko a in, ke e pwiieng da, ke te tieden kuti kojaeng ali pilijing. Ke e cuwoda, ke e pwo me lé wiinaado.

E pwo me tieden ni pétaapwo cunu

32 É he babwén, alecehe a bwo nuule na a téale[§], ke lé pébé céii Iésu ati ni cunu me lépwona pwo ni duée kolé.

33 Ke lé pitaineibulé ne ko a pomwa ati ne ni apulie ha a pwomwo ubwo.

34 Ke e pwo me tieden ati ni pétaapwo cunu wo Iésu. Ke e pawiehi mwo ni duée na hiwon, ke time e uce nelé me lé cihe, be lé te temehieng*.

E patemehi a Pwooti Wâé ne Kapernaüm wo Iésu

35 É ha acaama, he mwo te melepiing, ke e caama wo Iésu, ke e â ha apiticie, ke e pwoiitihi.

36 Ke lé haneeng wo Simon me lépwona béén,

37 ke me lé tooeng, ke lé pii ten pie: «Lé ko haneko ati ne ni apulie.»

38 Ke e hegi ne telé pie: «Genye engen mu éni, ke genye â he ni béé mwopopwaalé ko jijenye. Be é nelang mwo, he na me é â pipatemehi a Pwooti Wâé, be anaa kuti a watihen me é opé†.»

39 Ke e engen pitihi a amu Galilé wo Iésu, ke e pipatemehi a Pwooti Wâé ne he ni mwotapitihi, ke e pawiehi ni duée.

§ **1:32 1.32** Pele ni Juif, ke nebwén a tan heme nuule a téale. Ke lé ucéihi anebwén ko a tan iitihi, beme lé pébé ni cunu. **1:34 1.34** Maréko 3.10–12 * **1:34 1.34** Time e uce nelé me lé cihe... Be time uce téele a benaamwon den, me e pihabwiieng ehi. **1:35 1.35** Mataiao 14.23; Maréko 6.46 † **1:38 1.38** Me é opé—ai Me é wie mu Kapernaüm. Grek: Me é tehene ngen. **1:39 1.39** Mataiao 4.23, 9.35

Pana katia nang

⁴⁰ E âbé mwonu Iésu wo pana katia nang‡. Ke e tidihî jilin ânebuhen, ke e ileeng me e pwo me wâé nang, ke e pii pie: «Hemepie te nimem, ke go pwo me tieden a katia kong!»

⁴¹ E te nihe pipwoééhen§ wo Iésu, ke e cine ngen a in, ke e ti ko pali katia, ke e pii ten pie: «Éa, te nimung! Caa wâé go!»

⁴² Ke e te engen kuti ali katia, ke caa wâé nang.

⁴³ Ke e pii me mwoiu ten wo Iésu pie: «Go engen.

⁴⁴ Ke go nemwo pii te ni apulie! Kehe go â pihabwiiko ne te pa *apwoâpwailo, ke go ne te Padué ali âpwailo li e pii wo *Moosé ne he li patén den. Be me wonaa, ke me lé alihi ati ne ni apulie pie caa wâé go.»

⁴⁵ Kehe e engen wo pali, ke e â piuti te ni apulie ati nina e pwo ne kon wo Iésu. É mu ko anaa, ke caa pwocoon me e wie ne ha a pwomwo ubwo wo Iésu. Ke e â mu ha apiticie. Ke ni apulie, ke lé bwo tuiebé ne kon mu he ni piduaan.

2

E pwo me wâé pa céiu tebwomwa

Mataio 9.1–8; Luka 5.17–26

¹ E âmwobé wo Iésu ne Kapernaüm he ni tan alecehen. Ke lé téne pie caa e mwo pwomwo.

² Ke hiwon ni apulie na lé pitaineibulé ne ha a mwa, ke â pitice ahilé, piwien die ha a pomwa, ke é pwomwo.

‡ **1:40 1.40** *Pana katia nang*—Lèpre. Wo lépwo Juif, ke lé mwiihi ni katia. § **1:41 1.41** *E te nihe pipwoééhen*—ai *E te junihe okéé.*

1:44 1.44 *Lévitique 14.1–32*

³ Ke lé âbé céiieng ni béé apulie he lé pébé céiieng pa apulie na tebwomwa nang; paa jélé na lé pipaadoimieng.

⁴ Kehe pwocoon me lé âmwonueng, wonaa mu ko a pubu apulie. Ke lé temeeng da pwo mwa*, ke lé tapwii a céiu duaa mwa ne he bebenihe Iésu, ke lé neole pali tebwomwa pwo apule ten.

⁵ Ke me e alihi a céihi telé wo Iésu, ke e pii te pali tebwomwa pie: «Pa naîng, caa pineuhi ni ta pwo tem!»

⁶ Lé mu lang mwo ne ni béé *dotéen ko patén, ke lé pitautinaado ne he ni pwonimelé:

⁷ ‘Woté? Pa apulie ce, ke e cihe pwohewiin heme wo Padué! Be he wooélé na e temehi me e pineuhi ni ta pwo ten? Te icehi Padué!’

⁸ Ke e te ju temehi ni bwo niimihinaado telé wo Iésu, ke e pii telé pie: «É mu ko ade na wonaa ni bwo niimihinaado tewé?

⁹ Ade aceli piticecoon? Me é pii te paje pie: “Caa pineuhi ni ta pwo tem”, ai me é pii ten pie: “Go cuwoda, ke go pé apule tem, ke go engen”?

¹⁰ [Ke mepie jan me é pwo me e engen ne ânebuhewé ati] ke géé bo temehi pie, pwo mwomwon dong, woéo, pa *Nahi Apulie, me é pineuhi ni ta pwo te ni apulie ne pwo bwohemwo.»

Ke e pii te pali tebwomwa pie:

¹¹ «Aje, go cuwoda, ke go pé apule tem, ke go âmwo pelem!»

¹² Ke e te cuwoda kuti wo pali, ke e te pé kuti ali apule ten, ke e wie ne he pwahamii ni apulie.

* **2:4 2.4** É pwo a mwa, ke belece, ke pwo a aca na e taa die pwo mwa.

Lé te nihe téetihi ne ni apulie, ke lé pii pie: «Time genye mu uce téele alihi ace naado celi wonaa! Te a juuju pie wo Padué, ke te junihe ubwo nang.»

E tode Lévi (Mataio)

Mataio 9.9–13; Luka 5.27–32

¹³ E mwojuia ngemwo ticepwon ne Galilé wo Iésu. Ke lé âbé céiieng ne ni apulie na hiwon jélé. Ke e pacémunilé [ko a pwooti te Padué].

¹⁴ É he e ko ân, ke e ali Lévi (Mataio), pa naî Alfé, he e ko tebwo ha a mwotai mwani[†] [me de lépwo Roma]. Ke e pii ten wo Iésu pie: «Go âbé céing!»

Ke e te cuwoda kuti wo paje, ke e âcéi Iésu.

¹⁵ É alecehen, ke lé wiinaado wo Iésu me lépwo acémun den pele Lévi. Ke hiwon ni atai mwani me ni apulie na ta ni mulihelé, na lé tai taa pwo taap me woélé, be te nihe hiwon jélé na lé âcéi Iésu.

¹⁶ Ke me lé alihi anaa wo lépwo dotéen ko patén me lépwo *Farasaio, ke lé pii te lépwo acémun den pie: «É mu ko ade na wo pa caa tewé, ke lé piwiinaado me ûdu me lépwo atai mwani, ke ni béé apulie na ta jélé?»

¹⁷ Ke e ténéle wo Iésu, ke e pii telé pie: «Time lé uce hane ce dotéen wo lépwona te wâé jélé, kehe te icehi lépwona cunu jélé. Ke time é uce âbé tode nina lé niimihi pie wâé ni mulihelé. Kehe é âbé tode nina lé temehi pie ta ni mulihelé.»

A ocine ko a pipaciile

Mataio 9.14–17; Luka 5.33–39

[†] **2:14 2.14** *Mwotai mwani me de lépwo Roma—Bureau des impôts.*
2:16 2.16 Mataio 11.19

18 É ha a céiu tan, ke lé ko *pipaciile wo lépwo acémun de *Ioane pa apipuu apulie me lépwo Fara-saio. [Be lé patupwo wiinaado beme lé pwoiitihi.]

Ke lé tuiebé pele Iésu ni béé apulie, ke lé pii ten pie: «É mu ko ade na lé te pipaciile wo lépwoana, ke lé te wiinaado ne ni acémun dem?»

19 Ke e hegi ne telé wo Iésu pie: «Kona lé te pipatupwo wiinaado wo lépwoana todelé ne ko a piaten, heme e mwo teko mu pelelé wo pa apiaten? Úhu! Heme e mwo teko mu pelelé wo pa apiaten, ke lé mwo te wiinaado ke údu.

20 Kehe e o bo âbé a tan na o bo pé kojale pa apiaten. Ke é mulang na lé o bobe pipaciile.

21 «Te tice pace apulie celi me e pé ace memwaanu celi mwo te ju wâé, me e woli ne ko ace memwaanu celi ukéiu. Be [mepie e puu a mwaanu, ke] bo nihe ubwo a tie kon.

22 «Ke geé niimihi a *mwotabe na pwo ko ii-wota‡. Be time nye uce pé ace tabe megele celi mwo coho, me nye pa a mwotabe na caa ukéiu. Be [pwocoon me cibi, ke] e bo pabuwahi, ke genye o patieden a tabe megele, me ni mwotabe. Úhu! Wâé heme nye ne a tabe megele na mwo coho, ne ha a mwotabe na mwo coho!»

Pa eapwihhi a tan iitihi

Mataio 12.1–8; Luka 6.1–5

23 É ha a céiu *tan iitihi, ke lé [uti a pwaaden na e] pitahagéi ni apwoamu wo Iésu me lépwo acémun

‡ 2:22 2.22 *Mwotabe...* Omehi a déme ali mwotabe ne ha a Mataio pwahamii tii 9. E bitehi a tabe megele na mwo coho, ke e pitaa a dan. Ke me caa â dele mwotabe, ke o buwo, be pwocoon me cibi a iiwota, be caa tele.

den. Ke é nge he pwaaden, ke lé tabwo ni ace *blé* wo lépwo acémun den.

²⁴ Ke lé pii te Iésu wo lépwo béé Farasaio pie: «Aje, é mu ko ade na lé wonaa wo lépwo acémun dem ha a tan iitihi! Be iitihi!»

²⁵⁻²⁶ Ke e hegi ne telé pie: «Kona time geé mu uce pine ne he ni *tii iitihi ana e pwo wo pa daame *Davita, ha a benaamwon de Abiatar, pa *daame he lépwo apwoâpwailo? Be é ha a céiu tan, ke menelé, woélé me ni béén, be tice celi lé wii. Ke e taa ha a *mwaiitihi [na pwo ko mwaanu] wo Davita. Ke e pé a pwoloa na ne me de Padué, na te icehi lépwo apwoâpwailo na jan ne kolé me lé eni. Ke e eni, ke e ne mwo te lépwo béén.»

²⁷ Ke e pii mwo wo Iésu pie: «Wo Padué, ke e pwo a tan iitihi me de ni apulie. Kehe time e uce pwo ni apulie me de a tan iitihi!

²⁸ «É mu ko anaa, ke woéo pa Nahi Apulie, ke pa eapwihi a tan iitihi.»

3

E pwo me tieden a cunu ha a tan iitihi

Mataio 12.9–14; Luka 6.6–11

¹ É alecehe anaa, ke e â taamwo ha a *mwotapitihi wo Iésu, [ha a *tan iitihi]. Pwo pa apulie na e mu lang na mele a in.

² Ke lé te ju ome Iésu wo lépwo *Farasaio, beme lé alihi pie, he e o te pwo me wâé nang ha a tan iitihi. Wonaa beme lé pipé ne kon.

2:24 **2.24** Deutéronome 23.26

2:25-26 **2.25** 1 Samuel 21.1–6

2:25-26 **2.26** Lévitique 24.5–9

2:27 **2.27** Deutéronome 5.14

³ Ke e pii te pali cunu wo Iésu pie: «Go cuwoda [ânebuhelé ati].»

⁴ Ke e pii te lépwona lé mu lang pie: «Woté? He te ne me pwo ana wâé, ha a tan iitihi, ai ana ta? Me celuimi a mulip, ai me taunuhi?»

Ke time lé uce cihe.

⁵ Ke e te ju omelé he okéé, be lé pwo me e mu he ni picani ko a bwo mwoiu ne ni pwonimelé. Ke e pii te pali apulie pie: «Go cinebé a im.»

Ke e cine ngen a in, ke caa te wâé mwo kuti.

⁶ Wo lépwo Farasaio, ke lé te pwome â wie mu ha ali mwotapitihi, ke lé picihe me lépwo béé *Érode Antipas, ke lé tai hane ace bwopwonen me lé taunu Iésu.

Hiwon ni apulie na lé âbé céii Iésu

⁷ Lé â ticepwon ne Galilé wo Iésu me ni acémun den. Ke hiwon ni apulie na lé âcélilé: ni apulie na lé âbé mu Galilé, mu *Judé,

⁸ mu *Iérusaléma, mu Idumé, ke é ha a céiu duaan mu ko a éémwa Ioridano, ke é he ni duaan mu ko a Tir ke é mu Sidon. Ke lé tai âbé ali Iésu, be lé téne nina e pwo.

⁹ Ke e pii te lépwo acémun den wo Iésu pie: «Geé pipwopweehi ace cuwo nahi ong, be é kon heme nihe hiwon ni apulie, be koli lé bo haiteéo!»

¹⁰ Be e caa pwo me wâé ni apulie na hiwon jélé. Ke nina lé mu he ni picani ko ni cunu kolé, ke lé téte ne kon, beme lé ti kon.

¹¹ Ke é he lé alieng ne ni apulie na pwo duéé kolé, ke lé tupwo ke lé tidihi jililé ânebuhén, ke lé toi pie: «Wogo ke pa *Naî Padué!»

12 Ke e cihe me mwoiu ne kolé pie: «Geé nemwo pipatemehié!»

E pipégali ni apostolo ten na 12

Mataio 10.1–4; Luka 6.12–16

13 É alecehen, ke e taa pwo juwole wo Iésu. Ke e tode ni apulie na te nimen kolé, ke lé âbé céiieng.

14 Ke e pipégali mu hadeniilé lépwona 12 jélé beme ni béén, ke me lé â patemehi a *Mwametau te Padué. {Ke e ne me niilé pie *apostolo.}

15 Ke e ne telé a pihuô beme lé peni ni duée.

16 Weengi ni nii lépwo 12 apostolo:

Simon, na e toii me a niin pie Pétéru;

17 Cang, pa naî Zébédé;

Ioane pa ciée Cang (e toii niilu wo Iésu pie Boanergès, a bwopiinen pie ‘lupwo nahi tikekele’)*;

18 André;

Filip;

Bartélemi;

Mataio;

Toma;

Cang, naî Alfé;

Tadé†;

Simon, pa Zélote‡;

19 Judas Iscariot, pana e bwo icu Iésu.

Nime a pwomwoiu te Iésu me e pééng nge ité

3:12 3.12 Mataio 12.16; Maréko 1.34 **3:16 3.16** Ioane 1.42

3:16 3.17 Luka 9.54 * **3:17 3.17** Nahi tikekele—A bwopiinen pie Pa tabeokée. † **3:18 3.18** Tadé—Pana a niin mwo pie Jude, pa naî Cang. Omehi Ioane 14.22, Apostolo 1.13. ‡ **3:18 3.18** Zélote—Grek: *Cananite*. Pa ju apulie Judé, na nimen me e pawie lépwo Roma mu pelelé.

²⁰ Ke e mwojuia ngemwo pwomwo wo Iésu. Ke hiwon ni apulie na lé pitapitilé nelang. Ke tice bwopwonen me lé wiinaado wo Iésu me lépwo acémun den.

²¹ Ke é he lé téne anaa ne ni apulie mu ha a pwomwoiu ten, ke lé âbé pééeng kojalé. Be lé pipii telé pie: «Pa apiolo!»

E hegi ne te nina lé pipé ne kon

Mataio 12.22–50; Luka 11.14–23, 8.19–21

²² Pwo lépwo *dotéén ko patén na lé ole mu Iérusaléma. Ke lé pipii pie: «E ko Iésu wo Caatana§, pa caa te ni duée. Be weeng na e ne ten a pihuô me e peni ni duée.»

²³ E todelé wo Iésu, ke e tahimwolé pie: «Kona e o woté ko ace bwopwonen me e te pipawieeng mu ko pa apulie wo Caatana?»

Ke e pii telé ni ocine ce:

²⁴ «É hemepie e te pipwopa ne kon ace céiu mwametau, ke o pwocoon me e mu mang.

²⁵ Ke me lé pipiéi hadeniilé ne ni apulie ha a pwomwoiu, ke a pwomwoiu naa, ke o pwocoon me e mu mang.

²⁶ Ke é hemepie e pipwopa ne mwo kon wo Caatana, ke mepie time e uce piténdeeng mwo, ke o caa time uce bwolihi a pihuô ten. O caa te wonaa a bwo pipatieden den.

²⁷ É hemepie nimenye me nye taa ha a mwa te pace céiu apulie na pwo niihen, me nye pé ni naamun, ke wâé heme nye mi cieeng. É mulang,

3:22 3.22 Mataio 9.34, 10.25 § **3:22 3.22** Caatana—Bélzébul. Omehi Caatana ne ha a Niinaado (*Vocabulaire*) ha anebwén ko a tii.

ke genye bwobe pé ni naamuun mu ha a mwa ten.»

Pana e pihooni a Jenen Iitih

²⁸ «Geé téne ehi, be é pii tewé a juuju pie: O te jan me pineu pa apulie na e pwo nina ta, te piwien hemepie e cihe me ta ne ko Padué.

²⁹ Kehe wo pana e cihe me ta ne ko a *Jenen Iitih, ke o time uce jan me pineuhi ni ta pwo ten. Ke ni ta pwo ten, ke o tee mu dieli mwo.»

³⁰ E pii anaa wo Iésu, be me de lépwo dotéén ko patén. Be lé pii pie pwo duée kon.

A ju pwomwoiu te Iésu

³¹ Ke é alecehen, ke lé tehenebé wo nyaa te Iésu me lépwo âjiénen. Ke lé âbé tebwo pwomwo. Ke lé pahede pa céiu apulie me e taa tode Iésu.

³² Hiwon ni apulie na lé mu aujeni Iésu, ke lé pii ten pie: «Aje, élé âoté pwomwo wo nyaa tem me lépwo ciéém. Be lé ko haneko.»

³³ Ke e pii telé pie: «He woo êce nyaa tong? Ke wooélé lépwoce ciééng?»

³⁴ Ke e te ju ome ni apulie na lé ko tebwo aujenieng, ke e pii telé pie: «Geé alihi, be woélé-ni ni nyaa tong me ni âjiéning.

³⁵ Be wo pana e pwo ana nime Padué kon, ke te weengaa kuti pa ciééng, ke ê pwaadening, ke ê nyaa tong.»

4

A ocine ko pa apicemi

Mataio 13.1–23; Luka 8.4–15

¹ E pacémuni ni apulie mwo ko a pwooti wo Iésu, ne ticepwon ne Galilé. Ke hiwon nina lé taineibulé ne kon. Ke é mu ko anaa, ke e taa ha a céiu ong, na e teko mu he tabe, ke e tebwo. Ke lé te mu jeda huâiu ne ni apulie.

² Ke e pwo-ocine he e pacémunilé ko ni naado na hiwon. Ke e pii telé pie:

³ «Geé téne! E bwo mu wo pa céiu apulie, ke e bwo wie ha a céiu tan, beme e tagiliihi ni âdaanu.

⁴ Ke é he e ko tagiliihi, ke lé tupwo nge pwo pwaaden ni béé pidenaado. Ke lé âbé ne ni meni, ke lé wii ati.

⁵ «Ke ni béén, ke lé tupwo ne ha a wii péi. Ke lé piepin ko cim, be time uce hiwon ni pule lang.

⁶ Kehe icehi ana me e niê na a téale, ke éle li nahi âdaanu, ke lé meiu, be te tice waan.

⁷ Ke ni béén, ke lé tupwo ne ha awieme ni mwawi ubwo*. Ke me lé tai picim, ke lé taunuhi li pidenaado, ke te tice acehin.

⁸ «Ke ni béén, ke lé tupwo ne ha a pule na wâé. Ke lé cim, ke piubwo jélé da, ke lé aca. Ke ni béén, ke 30 ni acehin; ke ni béén 60; ke ni béén mwo, ke lé taa die pwo 100.»

⁹ Ke e pii mwo wo Iésu pie: «Wo paceli pwo ce pwojéénen me e téne, ke wâé heme e téne!»

É mu ko ade na e pii ni ocine?

¹⁰ É he lé te pimú cehi wo Iésu me lépwo 12 *apostolo ten me lépwo béén, ke lé tahimwoeng pie: «É mu ko ade na go pii ni ocine naa?»

4:1 4.1 Maréko 3.7–9; Luka 5.1–3 **4:2 4.2** Mataio 13.34; Maréko 4.33–34 * **4:7 4.7** Mwawi ubwo—Grek: *Acuwo pwo dan (plantes épineuses)*.

11 Ke e hegi ne telé pie: «Wogewé na e ne tewé wo Padué, me geé temehi a ju bwomune a Mwametau ten. Kehe ni béé apulie, ke lé te ju téne cehi ni ocine.

12 Be [e pii ne kolé wo Padué pie]:

[Mwoiu a puni a puapulie ce.]

Be lé tee omehi taaci,

kehe time lé uce alihi temehi.

Lé tee téne taaci,

ke time lé uce téne temehi.

Te muhi telé me lé bitelé bé céiiéo,

ke me é pineuhi ni ta pwo telé.»

Ésaïe 6.9–10

A bwopiine a ocine ko pa apicemi

13 É alecehen, ke e pii te nina lé mu lang wo Iésu pie: «Kona time geé uce temehi a ocine ko pa apicemi? Ke geé bo woté ko ace bwo temehi ne ni béé ocine ko a Mwametau?

14 Pa apicemi, ke e cemi a pwooti te Padué.

15 [Ke ni béé pidenaado, ke lé tupwo nge pwo pwaaden.] A pwaaden, ke ni apulie na lé téne a pwooti, kehe e pwome âbé pé kojale a pwooti wo *Caatana, na caa cemi ne he ni pwonimelé.

16 «Ke ni béé pidenaado, ke lé tupwo ne ha a wii péi. [A wii péi] ke ni apulie na lé téne a pwooti, ke lé pwome hegi ko a pipwodéén.

17 Kehe icehi ana te tice waan ne kolé a pwooti na lé téne. Ke lé te pitaatéhi ni bwo niimihinaado telé. Hemepie e tuie ne kolé a tacebwén, me pwo nina ta ne kolé, watihen a pwooti te Padué, ke lé patieden ni céihi telé.

18 «Ke ni béé pidenaado, ke lé tupwo ne he ni mwawi ubwo. [A pule naa] ke ni apulie na lé téne a pwooti,

19 kehe icehi ana pinekepé ni pwonimelé ne ko ni naado na e tuie ne pwo a bwohemwo ce. Ke lé téte cehi mwani me ni pétaapwo naamuu bwohemwo. É mu ko ninaa, ke e taunuhi a pwooti, ke te tice acehin.

20 «Ke ni béé pidenaado, ke lé tupwo ne ha a pule na wâé. [Ke a pule naa] ke ni apulie na lé téne a pwooti, ke lé hegi ne he ni pwonimelé. Ke pwo acehi a pwooti ne kolé. Ke ni béén, ke 30 ni acehin; ke ni béén, ke 60, ke ni béén mwo, ke lé taa die pwo 100.»

*Ni béé ocine ko a Mwametau
Mataio 13.31–32; Luka 8.16–18, 13.18–19*

A ocine ko a mwomiû

21 E pii telé mwo wo Iésu pie: «Time nye uce ne miû ko a mwomiû, me nye talui ko ace cio, ai me nye ne haahi ace apule. Kehe genye ne da ko miiden.

22 Ati ni naado na neduwohi, ke o bo habwii ne ha a pwéélang, beme nye alihi ehi.

23 Wo paceli pwo ce pwojéénen me e téne, ke wâé heme e téne!»

24 Ke e pii telé mwo pie: «Geé pipwocile nina geé téne! Be e o bo pwo tewé wo Padué nina geé pwo te lépwo béén. Ke e o bo pwo celi nihe piubwo koja nina geé pwo.

²⁵ Be wo pana caa pwo ne ten, ke o ne mwo pwon ce béén. Kehe wo pana tice ten, ke o pétaabwon kojaeng a nehinaado na mwo e pelen.»

Âdaanu na te picim cehi

²⁶ Ke e pii mwo wo Iésu pie: «Mepwo a *Mwametau te Padué, ke pwohewii ani:

«E bwo mu wo pa céiu apulie, ke e bwo cemi ni âdaanu ne ha apwoamu ten.

²⁷ Ke é alecehen, ke e mwo pwome mwaale, ke e pule he bwén, ke e ûmiê ha acaama. Ke é ha a benaamwon naa, ke lé cim li âdaanu, ke piubwo jélé da. Kehe icehi ana wo paje, ke time e uce temehi ace bwo cim nen.

²⁸ Be te a penem de a pule me e pwo me cim ni âdaanu. Ke e ne me piubwo jélé da, dieli lé ne ni acehilé, me ni piden.

²⁹ Ke me caa pun ni âdaanu ha apwoamu, ke wo pa apulie naa, ke e bo pipwopweeng me e pitii âdaanu.»

A ocine ko a pide moutarde

³⁰ Ke e pii mwo wo Iésu pie: «He a Mwametau te Padué, ke he pwohewii ace de? Weengi a ocine, me géé temehi:

³¹ «A Mwametau te Padué, ke e pwohewii a pide *moutarde* na genye cemi he pule; a cuwo nahi pidenaado na te junihe wahin†.

³² Kehe icehi ana me e cim, ke te junihe ubwo nang koja ati ni naado na nye cemi he ni cereda.

4:25 4.25 Mataio 13.12, 25.29; Luka 19.26 **4:29 4.29** Joël 4.13; Pii Beetihi 14.15 † **4:31 4.31** Pwohewii a acuwo tili ne éni Kalédoni, be te junihe ubwo, kehe te junihe wahin ni piden.

Be bwo ubwo ni dihen, ke lé âbé ne ni meni, ke lé te pwo mwonahilé ne ha a boom kon.»

³³ É he e pii te ni apulie a pwooti te Padué wo Iésu, ke e pii ni ocine na pwohewii a ocine ce. Ke e pwo a bwopiinen, beme lé pé ce delé mu ko ni bwo téne temehi nen delé.

³⁴ Be e te cuwo ko pwo-ocine telé, kehe me bwo te piwoélé cehi me lépwo acémun den, ke e bwo te pipatemehi telé ati.

E pacuwohi a udan wo Iésu

Mataio 8.23–27; Luka 8.22–25

³⁵ É ha a babwén naa, ke e pii wo Iésu te lépwo acémun den pie: «Nye gaale ângedé ko a céiu goon.»

³⁶ Ke lé pééeng pwo a ong na lé tebwo hen, ke lé cepewie ni apulie. Kehe icehi ana lé âcélilé ni béén ne he ni béé ong.

³⁷ É alecehen, ke e tabuhi tahieng a dan. Ke te piubwo da a bwo tahieng. Ke te piubwo ni pihijié, ke e taii ne ha a ong. ³⁸ Kehe wo Iésu, ke e teko pule alecehe ali ong, pwo a paapun.

Lé paûmiêeng wo lépwo acémun den, ke lé pii ten pie: «Pa apipune, genye o caa mwiiê! Woté! Time uce junaado ne tem?»

³⁹ Ke e ûmiê, ke e heni ali dan. Ke e pii te ali jiié pie: «Go cuwo!»

Ke caa te ju wâé mwo a amu, ke e cuwo ali dan.

⁴⁰ Ke e pii telé pie: «É mu ko ade na mwotikewé? Time géé uce téele céihi kuti?»

⁴¹ Kehe te nihe mwotilé, ke lé pipii telé pie: «Éé! Be he woo pa apulie ce, me lu piténe deeng a dan me a jiié?»

5

E cibéé ni duée na hiwon jélé @ mu ko pace céiu apulie

Mataio 8.28–34; Luka 8.26–39

¹ Ke lé tehene nge Gadara* wo Iésu me lépwo acémun den ko a goon ne gaale cemwo pejié ne Galilé.

² Ke me e ole mu pwo ali ong wo Iésu, ke e te wiebé kuti mu ha a iitihí wo pa apulie na pwo duée kon. Ke e âbé beni Iésu.

³⁻⁴ Be wo panaa, ke pa apimu he iitihí. Ke te tice bwopwonen me lé imwieng, me lé cie lupwo in me lupwo an; piwien mwo heme cieeng ko ace itihe toki. Be lé te cuwo ko cieeng kon, ke e te cuwo ko tahagéi. Ke te tice pace apulie celi pwo niihen me e imwieng me e ju mu.

⁵ Téteda he ni benaamwon, heme bwén ke pwang, ke e teme da ni pwowiikau ne ha ali iitihí, ke é ne pwo ni juwole. Ke e pitanahieng ko ni péi.

⁶ Me e ali Iésu mu ité, ke e téte beniieng, ke e tidihí jilin ânebuhen,

⁷ ke e toii da pie: «Iésu, pa *Naî Padué na nihe e daaité, ade aceli nimem me go pwo tong? É ileko ne he nii Padué pie go nemwo pwo tong aceli ta!»

⁸ E pii anaa, be e pii ten wo Iésu pie: «Duée, go wie mu ko pa apulie ce!»

⁹ Ke e tahimwoeng wo Iésu pie: «He piwoté ace niim?» Ke lé hegi ne ten ne ni duée† pie: «A niime pie Bwehi duée, be hiwon geme.»

* **5:1 5.1** *Gadara*—A niin mwo pie *Gérasène*. **5:6 5.7** Maréko 1.24

† **5:9 5.9** *Lé hegi ne ten ne ni duée*—Grek: *E hegi ne ten*.

10 Ke e wâgo ko Iésu wo pali, ke e pii ten pie: «[Hemepie go pawiehi ni duéé mu kong] ke go nemwo cibéélé mu éni ha amu!»

11-12 Ke lé wâgo kon mwo [ne li duéé] ke lé pii ten pie: «Me geme ân, ke me geme taa he ni puwokwo ne!»

Be pwo a bwehi puwokwo na nihe hiwon jélé na lé ko um gaale hamwo juwole.

13 Ke e ne telé ana lé ilehi wo Iésu. Ke lé wie mu ko pali apulie, ke lé gaale he li puwokwo. Ke lé te tai tété kuti li puwokwo mu hamwo juwole, ke lé ole he jíé, ke lé mwiiê. Caa te piâmwonuhi a 2000.

Piân a jepule

14 Wo lépwo awéihi puwokwo, ke lé tété ngen, ke lé â piuti a jepule naa, ne ha a mwopopwaalé ke é na ati ha amu. Ke lé âbé ni apulie, beme lé alihi nina e ko tuie.

15 Ke lé tehenebé pele Iésu, ke lé ali pali apulie li pwo duéé kon, he e caa ko tebwo, ke e caa cuwohe ni epwén, be caa ju wâé nang. Ke lé téetieng, ke te junihe mwotilé.

16 Ke lépwona lé alihi nina e tuie, ke lé piuti te lépwo béén ali jepule ko pa apulie naa, me ni puwokwo.

17 Ke lé wâgo ko Iésu wo lépwo apulie mu ha amu naa, ke lé pii ten pie: «Nimeme me go engen mu ha amu teme.»

18 Ke me e taa pwo ali ong wo Iésu, ke wo pali lé wie mu kon li duéé, ke e ileeng pie: «Nimung me é âdé céim.»

19 Kehe icehi ana te muhi te Iésu, ke e pii ten pie: «Go mwojuia ne ha a pomwa tem, pele

lépwo béém. Ke go uti telé a bwo pipwoééhém de Padaame, ke ati ni naado na e pwo me dem!»

²⁰ Ke e mwojuia mwo wo paje, ke e uti ne ha a duaan na pii kon pie *Dix Villes*‡ ni naado na e pwo me den wo Iésu. Ke lé tai téetihi ne ni apulie.

E pwo me wâé lu alo toomwo

Mataio 9.18–26; Luka 8.40–56

²¹ E taa pwo ali ong wo Iésu, ke e gaale ko a goon ne gaale cemwo. Ke me e ole mu pwo ong, ke hiwon ni apulie na lé mu aujenieng ne ticepwon.

²² Ke e tuiebé wo Jaïrus, pa céiu caa te *mwotapitih, ke e ali Iésu, ke e â tidihi jilin ânebuhen.

²³ Ke e pii ten pie: «Go âbé epin, be e caa pwo me e mele ê naîng! Go âbé me go ne ni im huîn, beme tieden a cunu kon, ke me wâé nang mwo.»

²⁴ Ke e âcêin wo Iésu. Ke te nihe hiwon mwo ni apulie na lé ân, ke lé caa ju pité.

Ê toomwo na 12 ni jo ko a cunu kon

²⁵ Ke e mu hadenii ni apulie naa ê céiu toomwo na caa 12 ni jo na cunu nang hen, be e mu tuie ni benaamwon na e mu téte kon a cewéle.

²⁶ Caa junihe hiwon ni dotéen na e mu â alilé, ke lé bwo pwo me junihe cunu nang kuti. Ke e caa ju patieden ati ni mwani ten, kehe icehi ana time uce wâé nang, kehe bwo junihe cunu nang kuti.

²⁷ Ke e téne a jepule ko Iésu, ke e âbé ne ha a tapitih naa. Ke e piâbé alecehe Iésu, ke e ti ko a epwénen.

²⁸ Be e niimihi pie, ‘Mepie é te ju ti ko a epwénen cehi, ke o caa te pitieden a cunu kong.’

‡ 5:20 5.20 *Dix Villes*—A niin mwo pie *Décapole*. 10 ni pwomwo ubwo na picipetééhi ne kolé.

²⁹ Ke me e pwo, ke e te cuwo kuti a bwo téte kon na ali cewéle. Ke e téne ne kon pie caa tieden a cunu kon.

³⁰ Ke wo Iésu mwo, ke e téne pie, e engen kojaeng a céiu duaa niihen, ke e biteeng, ke e tahimwo ni apulie pie: «He woo na e ti ko a epwénung?»

³¹ Ke lé hegi ne ten wo lépwo acémun den pie: «Go ko cuwo ha awieme ni apulie na lé ko pitité! Ke é mu ko ade na go tahimwohi pie, woo na e ti kom?»

³² Kehe icehi ana e te piniê aujenieng wo Iésu, beme e niê hane pie, he woo na e pwo anaa.

³³ Ke e te ju éjén êgi toomwo ko a bwo mwotieng, be e temehi ana e ko tuie ne kon. Ke e âbé ke e tidihî jilin ânebuhe Iésu, ke e pii ten ati a juuju.

³⁴ Ke e pii ten wo Iésu pie: «Adéiko go êje! Caa wâé go mwo ko a céihi tem! Ke go engen, ke me e mu pelem a péém. Be caa te tieden a cunu kom!»

Ê naî Jaïrus

³⁵ É he e mwo ko pii anaa wo Iésu, ke lé tehenebé ni béé apulie mu pele Jaïrus, pali eap-wihî mwotapitihî, ke lé pii ten pie: «Au! E caa mele wo êgi naîm. Kehe go nemwo pahauli pa apipune.»

³⁶ E téne ni pwocihe naa wo Iésu, kehe time e uce pipéce ne kon, ke e pii te Jaïrus pie: «Go nemwo pwo me mwotiko! Kehe go céihi ne kong!»

³⁷ E te ju pé cehi Pétéru, me Cang me Ioane, lupwo pwénaâjién. Be time uce nimen me lé âcén ne ce béé apulie.

³⁸ Ke lé tuie nge ha a pomwa te Jaiirus. Ke te junihe hiwon kuti ni pwocihe lang. Ke wo Iésu, ke e ali ni apulie he lé ko é, ke lé pihemun.

³⁹ Ke e taa ha ali mwa, ke e pii telé pie: «É mu ko ade na geé te junihe pié ne da kon? Kona geé é kona woté? Geé ko pii pie e caa mele ê cuwo ewa ne§; kehe woéo, ke é pii pie e teko ju puluta!»

⁴⁰ Ke lé pihoonieng.

Ke e tai pawielé wo Iésu, ke e pé lu nyaa me caa te êgi ewa, me lépwo acémun den na cié jélé. Ke lé taa ha a céiu nemwa na lé ne êgi cuwo nahi ewa hen.

⁴¹ Ke e pétaa ko a in, ke e pii ten pie: «*Talita, koumi!*» A bwopiinen pie: «Ê naîng, go cuwoda!»

⁴² Ke e te cuwoda kuti, ke e engen! Ê cuwo nahi toomwo naa, ke 12 ni jo hen. Ke lé te junihe téetihi ne nina lé mu lang.

⁴³ Ke e pii telé wo Iésu pie: «Geé ne celi e wii.» Ke e pii mwoiuhi telé pie: «Geé nemwo pii te ce béé apulie ana e tuie ne éni.»

6

Time lé uce céihi ne kon ni Nazaret

Mataio 13.53–58; Luka 4.16–30

¹ E engen mu ha a duaan naa wo Iésu, ke e â Nazaret, he na ubwo nang ne hen. Ke lé âcén wo lépwo acémun den.

² É ha a tan ko pwoiitihi, ke e taa ha a *mwotapi-tihi, ke e pacémuni ni apulie na hiwon jélé [ko a

§ 5:39 5.39 Geé ko pii pie e caa mele ê cuwo ewa ne—Grek: Caa time e uce mele ê cuwo ewa. 5:41 5.41 Luka 7.14 6:2 6.2 Ioane 7.15

pwooti te Padué]. Ke me lé téne, ke lé te junihe téetieng, ke lé pitahimwolé pie: «Kona woo na e picaa ten nina e ko pii? E âbé mu wé ni bwo temehinaado ten, ke ni *pipwojunuun na e pwo?»

³ Be pali apenem ko ba-acuwo, pali naî Maria, ke pa cuwo Cang, me José, me Jude, me Simon! Ke lé teko mulie pelenye ni toomwo pwaadeniin!»

Be lé pitaaba ne kon wo lépwo Nazaret, ke te muhi telé me lé céihi ne kon.

⁴ Ke e pii telé wo Iésu pie: «Au, mwolihi! Be wo pa péroféta, ke lé te paciitieng ati ne he ni amu, kehe te icehi ne ha amu ten, ne pele ni âjiénen!»

⁵ Ke te tice bwopwonen me e pwo celi pwojunuun nelang. Kehe icehi ana te pwo ni béé cunu na e ne ni in huûilé, ke wâé jélé.

⁶ E te junihe téetihi, be te ju time lé uce céihi kuti ne ni apulie.

*E pahede ni 12 apostolo ten
Mataio 10.5–15; Luka 9.1–6*

É alecehe anaa, ke e â patemehi a Pwooti Wâé wo Iésu, ati ne he ni mwopopwaalé na élé aujenihi a Nazaret.

⁷ Ke e tode lépwo 12 *apostolo ten, ke e nelé ngen he pialo. Ke e ne telé a pihuô beme lé peni ni duéé.

⁸ Ke e pii telé pie: «Geé nemwo pé ce naado hemepie geé engen: mepie ace pwoloa, ke ace élele, ke ace mwani ne he ni mwomwani tewé. Kehe geé te ju pé cehi ce bwajaawé,

⁹ me ce dihibwaawé, ke te picéiu ce epwénewé.»

10 Ke e pii telé mwo pie: «Mepie lé hegikewé ne ha ace céiu pwomwo, ke wâé heme geé mu lang, dieli geé bo engemwo mu ha a duaan naa.

11 Ke heme time uce nime ni apulie me lé hegikewé ne ha ace céiu duaan, ke me te muhi telé me lé tabemikewé, ke geé engen mulang. Ke geé tagiliihi ni muu pule ko ni awé, beme geé habwii pie time uce wâé ni huô telé [be muhi telé ko a pwooti te Padué].»

12 Ke lé ân wo lépwo apostolo, ke lé patemehi te ni apulie pie: «Geé pitaatééhi ni mulihewé.»

13 Ke lé peni ni duéé na hiwon mu ko ni apulie. Ke lé ne *huile* ko ni apulie na cunu jélé, ke lé pwoiitihni ne kolé, ke wâé jélé.

Érode Antipas me Iésu

Mataio 14.1–12; Luka 9.7–9

14 E téne a jepule ko Iésu wo pa daame *Érode Antipas, be caa nihe piân a jepule kon. Be lé pii ne kon wo lépwo béén pie: «Wo *Ioane pa apipuu apulie, he e caa mulie cemwo mu ha amele! Anaa kuti a watihen me e pwo ni pipwojunuun.»

15 Kehe lé pii ne ni béén pie: «Wo péroféta Élia*.» Ke lé pii ne ni béén mwo pie: «Pa céiu péroféta ha a céiu benaamwo amu.»

16 Kehe me e téne anaa wo Érode, ke e pii pie: «Éé! E caa mulie cemwo mu ha amele wo Ioane pa apipuu apulie, pali é pwo me tahagéi henen!»

E mele wo Ioane pa apipuu apulie

6:11 6.11 Apostolo 13.51 **6:13 6.13** Cang 5.14 **6:14 6.14**
 Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 3.19–20 * **6:15 6.15** Élia—Pa
 péroféta te Padué na e mulie he na 800 ni jo ânebuhe Iésu Kériso.

17-18 Weengi a jepule ko a bwo mele te Ioane: Wo Érode, ke lu piaten me Érodiade, ê mwode Filip, pa âjiénen. Ke e mu te cuwo ko pii ten wo Ioane pie: «Te tice mwomwon dem me go pé ê mwode pa âjiénem!»

Ke e te pwo me imwi Ioane wo Érode, ke e cieeng, ke e neeng he karépu.

19 Ke e tééti Ioane wo êje Érodiade, ke nimen me e pwo me e mele. Kehe icehi ana te pwocoon den me e pwo,

20 be e te paciiti Ioane wo Érode, be e te temehi pie, pa apulie na e mwomwon, ke e iitihi, ke e te pipwopain. Te nime Érode me e tabemieng, kehe icehi ana heme e téneeng, ke caa time e uce temehi aceli me e pwo.

Cuwo a bwo niimihinaado te Érodiade

21 Ke mepwo êje Érodiade, ke e hane ace bwopwonen me e pwo me e mele wo Ioane. Ke te ju cuwo ehi ne kon a tan na lé pipaunuhi a bwo âbeelee te pa daame Érode. Be e pwo a piwiinaado ubwo wo Érode, ke e tode ati ni gupéno, ke ni caa te coda, me ni apulie na piubwo jélé ne ha amu Galilé.

22 Ke e taa ha a mwa naa ê naî Érodiade, ke e pwolu.

Ke lé te junihe pipwodéén wo Érode, me lépwona lé piwiinaado me weeng. Ke e pii te êgi ewa pie: «Go ileéo ko celi nimen kon, be é o caa te ne tem.»

23 Ke e *piapwo ne ten pie: «É o te ne tem ati celi go o ilehi kojaéo, te piwien heme a awieme a mwametau tong.»

Ne tong a puni Ioane!

²⁴ Ke e wie wo êgi toomwo, ke e pii te nyaa ten pie: «He ace de celi me é ilehi koja pa daame?»

Ke e hegi ne ten pie: «Go ilehi kojaeng a puni Ioane pa apipuu apulie.»

²⁵ Ke e te pwome téte wo êgi toomwo, ke e â too pa daame Érode, ke e pii ten pie: «Nimung me go ne tong a puni Ioane ne ha ace tam.»

²⁶ Ke te junihe piwahin Érode. Kehe icehi ana pwocoon den me e tapihi, be e caa piapwo ne ânebuhe ni béén na e caa todelé.

²⁷ Ke e te pwome pii te pa céiu coda pie: «Go ân, ke go pébé céiiéo a puni Ioane.» Ke e engen wo pali coda, ke e â ha ali karépu, ke e â tahagéi a hene Ioane.

²⁸ Ke e pébé ali punin ne ha a tam, ke e ne te êgi ewa toomwo. Ke e pé wo êgi, ke e â ne te nyaa ten.

²⁹ Ke me lé téne anaa wo lépwo acémun de Ioane, ke lé â pé a één, ke lé â ne ha a iitihi.

Lé wiinaado ne ni apulie na 5000 jélé

Mataio 14.13–21; Luka 9.10–17; Ioane 6.1–15

³⁰ Lé mwojuia mwo wo lépwo apostolo, ke lé pipitilé ne ko Iésu. Ke lé uti ten ati ni naado na lé pwo, ke ni naado na lé patemehi te ni apulie ati.

³¹ Ke e pii telé pie: «Geé âbé céing ne ha a céiu duaan na tice apulie hen, beme geé o mwo mwaale.» Be tice benaamwon me lé wiinaado, be hiwon ni apulie na lé âbé céiiilé.

³² Ke lé te piân cehi pwo a céiu ong, ne ha a céiu duaan na tice apulie hen.

³³ Kehe icehi ana te junihe hiwon ni apulie na lé alilé he lé engen, ke lé te temehilé. Ke lé tétebé mu ati he ni mwopopwaalé, ke lé tuiebé ânebuhe Iésu me lépwo acémun den [ne ko a céiu goon].

³⁴ Ke me e ole mu pwo ali ong wo Iésu, ke e ali li apulie he te nihe hiwon jélé. Ke e te nihe pipwoééhelé, be lé pwohewii ni muto na tice awéilé. Ke e picaa telé ni naado na hiwon.

³⁵ Ke e caa pwo me e nuule a téale, ke lé âbé céiieng wo lépwo acémun den, ke lé pii ten pie: «O caa babwén, kehe apiticie éni.

³⁶ Go ne ngemwo ni apulie ce, nge he ni mwopopwaalé me ni pwomwo na e mwonu, beme lé pwocuhi celi me lé wii.»

³⁷ Kehe icehi ana e hegi ne telé wo Iésu pie: «Ûhu! Geé ne ce wiinaado telé!»

Ke lé tahimwoeng pie: «Kona geme â pwocuhi pwoloa me de ati ni apulie? Nihe ubwo a cuhin†!»

³⁸ Ke e pii telé pie: «Be he niile ce pwoloa celi e pelewé? Geé â alihi.»

Ke lé pitahimwolé, ke lé pii ten pie: «Nim ni pwoloa, ke alo ni ikua.»

³⁹ Ke e pii telé pie: «Geé pii te ni apulie ce pie: “Geé pwo ce pubuuwé, ke geé tebwo he ni meté.”»

⁴⁰ Ke lé pwo ni pubuulé me pi 100, ke pi 50, ke lé tebwo.

⁴¹ Ke e pé li pwoloa li nim me lupwoli ikua wo Iésu, ke e alehede da he miiden, ke e pwo-olé te

6:34 6.34 Nombres 27.17; Mataio 9.36 **6:35 6.35** Maréko 8.1–9 † **6:37 6.37** *Nihe ubwo a cuhin*—Grek: *Kona wâé heme geme pwocuhi ce pwoloa ko 200 mwani pwojo?* 200 mwani pwojo, ke pwohewii a cuhi pa apulie na céiu nang he na 8 ni wole.

Padué. Ke e ebii li pwoloa, ke e ne te lépwo acémun den, ke lé patihi ne ko ni apulie. Ke lé wonaa mwo ko lupwoli ikua.

⁴² Ke lé tai wiinaado ati, ke caa pwoluu jélé.

⁴³ Ke lé taineibuhi mwo ni nehi mepwoloa, me ni ne-ikua, ke lé pwo na 12 ni élele kon.

⁴⁴ Ke a jéhi ni apulie aiu na lé wiinaado, ke pwo 5000 jélé.

E engen pwo bwotabe wo Iésu

Mataio 14.22–33; Ioane 6.16–21

⁴⁵ Te ju é alecehen, ke e pii wo Iésu te lépwo acémun den pie: «Geé taa pwo ong, ke geé mi gaale ângedé ko a céiu goon, ha a mwopopwaalé Betsaïda. Be é mwo tee mu, beme é pamwojuiéhi mwo ni apulie.»

⁴⁶ Ke me e caa pinelé ati, ke e taa pwo juwole, beme e pwoiitih.

⁴⁷ É he caa bwén, ke caa élé ha awieme jié wo lépwo acémun den, pwo ong. Ke e te pimu cehi âdaalé ha a meiuhi wo Iésu.

⁴⁸ Caa é pwopwometan, ke e alihi pie pwocoon a bwo tahi kaale telé, be âbédelé na a dan. Ke e âbé céiilé pwo bwotabe. Be nimen me e wédenilé.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ke me lé alieng he e ko engen pwo bwotabe, ke te junihe mwotilé, ke lé haa da ko miiden, be lé niimihi pie a duéé! Kehe icehi ana e te pwome pacihelé wo Iésu, ke e pii telé pie: «Geé nemwo pwo me mwotikewé. Be woéo! Geé mwoiu!»

⁵¹ Ke e taa céiilé ne pwo ali ong. Ke e cuwo ali dan. Ke te junihe emegéi nalé.

⁵² Be time lé uce temehi ni pipwojunuun na e tuie he li e pipwopatihi ni pwoloa wo Iésu. Be capuhi ni pwonimelé.

E pwo me wâé ni cunu ne Génésaret

Mataio 14.34–36

⁵³ Lé caa nebwén ko tahagéi jié wo Iésu me lépwo acémun den, ke lé tuie gaale ha a duaan na e mwonuhi Génésaret, ke lé taa ali ong.

⁵⁴ Ke me lé ele ole, ke lé alihi temehi Iésu ne ni apulie lang.

⁵⁵ Ke lé tète nge ati ha amu telé, ke lé pébé céiieng ni cunu ne pwo ni apule telé ati ne he na lé téne pie e lang.

⁵⁶ É ati he na e â lang wo Iésu, he ni mwopop-waalé, ke ni pwomwo ubwo, me ni amu, ke lé pébé ni cunu ne he ni apimu te ni apulie ati. Ke lé piwâgo ko Iésu, ke lé pii ten pie: «Te jan heme lé te ju ti cehi ko a baaé epwénem?» Ke caa te wâé ati nina lé ti kon.

7

A bwo picihe ko ni bwomu

Mataio 15.1–9

¹ Lé âbé wo lépwo *Farasaio, me ni béé *dotéén ko patén na lé âbé mu *Iéusaléma. Ke lé pitapitilé ati ne ko Iésu.

² Ke lé alihi pie, lé â wiinaado wo lépwo béé acémun den, kehe time lé uce puu* ni ilé pwohewii a bwopwonon de ni ukéiu telé.

7:2 7.2 Luka 11.38 * **7:2 7.2** *Puu*—Lé wonaa, beme wâé jélé ne he pwahamii Padué, âcehi a pwoiitihi telé. Omehi *Pwoiitihi ko a bwo wâé genye ne pele Padué* ne ha a Niinaado (*Vocabulaire*) ha anebwén ko a tii.

3-4 Be wo lépwo *Juif, ke lé te engen ne ko a huô ha a bwomu te ni ukéiu telé: Lé mi puu ehi ni ilé, ânebuhe ni bwo wiinaado telé. Ke lé wonaa mwo, he lé mwojuia mwobé mu he ni apimu te ni apulie ati. Ke hiwon ni béé bwomu na lé âcehin mwo, pwohewii a bwo puu mwoûdu, me mwotabe, me îla. Ke mepwo é ne ko lépwo Farasaio, ke lé mwo te junihe pipaunuhi.

5 É mu ko anaa, na lé pii te Iésu, woélé me ni dotéen ko patén pie: «Wo lépwo acémun dem, ke time lé uce mulie pwohewii a bwomu te ni watihenye. Be lé wiinaado ko ni ilé na tooli. Kehe é mu ko ade, go paje?»

6 Ke e hegi ne telé wo Iésu pie: «Geé te ju gahe pwo! E te juuju wo péroféta Isaia, na e pwaadeni a pwooti te Padué ne kowé. Be e tii pie:

*Lé te ju pipaunuéo ko pwolé
wo lépwo apulie ce,
kehe te e ité kojaéo ni pwonimelé.*

7 *Lé pwoiitihi me *pwoâpwailo tong
kehe te piticenaado ne kon.
Ana lé pacémuni ni apulie kon,
ke te ni patén delé ni apulie,
kehe time uce a pwooti tong.»*

Ésaïe 29.13

8 Ke e pii mwo telé wo Iésu pie: «Geé caa patupwo ni pihuô te Padué. Ke geé caa tai engen ne ko ni pihuô tewé lépwo apulie.

9 Geé tahi taabwon ni pihuô ten, ke geé bwo te wéihi nina te ni pihuô me ni bwomu tewé!

10 Be e caa pii wo *Moosé pie: *Go paciiti lu nyaa me caa tem.* *Exode 20.12*

E pii mwo pie: *Geé taunu pa apulie na e pipii me ta lu nyaa me caa ten.* *Exode 21.17*

11 «Kehe icehi ana wogewé, ke geé te pii te ni apulie pie, te wâé heme lé pii te lu nyaa me caa telé pie: “Nimung me é ne teu ace céiu naado me bépicanu teu, kehe icehi ana time uce jan, be é caa pwo me âpipati iitihhi te Padué.”

12 «Ke wonaa ana geé picaa telé, me lé tapi lu nyaa me caa telé!

13 Ke geé caaite ne he pule† ni pwooti te Padué ko ni bwomu tewé! Ke hiwon mwo ni naado na wonaa na geé pwo mwo.»

Ana e pwo me ta pa apulie

Mataio 15.10–20

14 É alecehen, ke e tode mwo ni apulie wo Iésu, ke e pii telé pie: «Lépwoli! Geé tabemiéo. Ke geé temehi ehi ana me é pii tewé:

15 Time uce ana e taa pwo pa apulie ana e pwo me ta nang ne he pwahamii Padué. Kehe te icehi ana e wie mu ha a pwonimen ana e pwo me ta nang. {

16 Wo paceli pwo ce pwojéénen me e téne, ke wâé heme e téne!}»

17 É mulang, ke e engen koja ni apulie wo Iésu, ke e âmwo pelen. Ke lé tahimwoeng wo lépwwo acémun den ko a ocine na e mwo ko ju nebwén ko pii.

18 Ke e hegi ne telé pie: «Kona wogewé mwo, ke time uce téele jan me geé temehi anaa? Geé téne,

7:10 7.10 Exode 20.12, 21.17; Deutéronome 5.16 † **7:13 7.13**
Caaite ne he pule—Grek: *Pwo me tieden.* **7:15 7.15** Apostolo
 10.14–15

te tice ace céiu naado celi e taabé mu pwomwo celi e pwo me ta pa apulie ne he pwahamii Padué.

¹⁹ Be ni naado mu pwomwo, ke time lé uce taa ha a pwonimen. Be lé te ju taa ha a nan cehi, ke é alecehen, ke lé te wie mwo mu ha a één.»

E habwii nelang wo Iésu pie, e caa ne me jan me nye wii ati mu ko ni wiinaado.

²⁰⁻²¹ Ke e pii télé mwo pie: «Nina lé wie mu he pwonime ni apulie, ke te weengaa kuti, nina e ne me lé pwo ana ta:

Lé pipule me ni apulie hauli;

Lé bune;

Lé taunuhi apulie;

²² Lé pibune;

Lé pwo me tai pwo delé ati ko ni naado;

Lé pwotahinaado ne ko ni béén;

Lé pigeti ni béén;

Lé mulie hauli;

Lé pitaaba;

Lé cihe me ta ne ko ni béén;

Lé pipaunulé.

«Ke te tice aceli lé temehi ne ko nina wâé.

²³ Ati ni ta naa, ke nina lé wie mu he pwonime pa apulie. Ke te weengaa kuti nina e pwo me ta ne kon ne he pwahamii Padué.»

A céihi te ê toomwo Kanana

Mataio 15.21-28

²⁴ É alecehen, ke e engen mu ha a duaan naa wo Iésu. Ke e â ha a duaan na e mwonuhi lupwo pwomwo ubwo Tir me Sidon. É nelang, ke e mu ha a céiu pwomwo, ke time uce nimen me lé

temehi ne ni apulie pie e lang. Kehe icehi ana e piengen a jepule.

25-26 É mu ko anaa, na e piténe a pwooti kon wo ê céiu toomwo mu ha amu naa. Kehe time uce ê Juif, be ê piebehi lépwo Fénisi ha a province Siri. Ke e âbé céii Iésu, ke e tidihi jilin he pwahamiin, ke e pii ten pie: «Padaame, é ileko pie go pawiehi a duée na e ko ê naîng.»

27 Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «Nye ne me lé wiinaado ânebun ne ni cuwo nahi ewa. Be time uce wâé heme nye pé ni wiinaado telé, me nye tahi taabwon ne te ni nahi wotaahen‡.»

28 Ke e pii ten wo êje pie: «Go te juuju, go Padaame. Kehe icehi ana ni nahi wotaahen mwo, ke lé te eni ni mewiinaado na lé patupwohi ne ni cuwo nahi ewa mu pwo taap.»

29 Ke e pii ten wo Iésu pie: «É mu ko a bwo hegi nen dem, ke jan me go mwojuia ngemwo pelem. Be e caa wie ali duée mu ko ê naîm.»

30 Ke e mwojuia ngemwo ha a pomwa ten wo êje. Ke e ali êgi naîn, he e teko pule pwo ali apule. Be e caa wie ali duée mu kon!

E pwo me wâé pa huuhu ke bwéjé

31 É mulang, ke e engen mu ha a piduaan ne Tir wo Iésu, beme e mwojuia ngemwo ticepwon ne Galilé. Ke e pitahagéi ngen ni duaan Sidon me *Dix Villes*§.

32 Ke lé pébé céiieng pa apulie na huuhu nang ke bwéjé nang. Ke lé wâgo ko Iésu, ke lé ileeng pie: «Go ne lupwo im huîn, beme wâé nang!»

‡ 7:27 7.27 Ni nahi wotaahen—Ana lé pii wo lépwo Juif ko lépwo béén. Omehi note ko Mataio 15.26. § 7:31 7.31 Dix Villes—ai Décapole.

³³ Ke e pééeng wo Iésu, ke lu â ité koja ni apulie. Ke e cine gaale ni mwodéin he ni pwojééne paje. Ke e pwo me titi ni mwodéin ko ni tabepwon, ke e ti ko a upehen.

³⁴ Ke e alehede da he miiden, ke e pwo me taa nene kon, ke e pii te pali apulie pie: «*Efata!*» A bwopiinen pie: «Go tehiko!»

³⁵ Ke te tehi kuti lupwo pwojéénen. Ke te wâé kuti ali upehen, ke caa jan me e cihe ehi.

³⁶ Ke e pii wo Iésu te lépwona lé alihi anaa pie: «Geé nemwo pwojepule kon!»

Kehe icehi ana me e ko pii anaa telé, ke lé bwo junihe pwojepule kuti kon, ne te ni apulie ati.

³⁷ Be lé te junihe téele, ke lé tai pii pie: «Geé alihi! Be te junihe wâé kuti ni naado na e pwo! Be e pwo me lé ténekenye ne nina bwéjé jélé; ke e pwo me lé cihe ne nina huuhu jélé.»

8

Lé wiinaado ne ni apulie na 4000 jélé

Mataio 15.32–39

¹ É ha a benaamwon naa, ke lé pitapitilé ne pele Iésu ni apulie na hiwon jélé. Ke tice wiinaado telé. Ke e tode ni acémun den wo Iésu, ke e pii telé pie:

² «É te junihe pipwoééhe ni apulie ce, be caa cié ni tan denye me woélé, ke tice wiinaado telé.

³ Ke hemepie é pamwojuiélé, ke o tice niihelé nge he pwaaden, be hiwon lépwona lé âbé mu ité.»

⁴ Ke lé pii ten wo lépwo acémun den pie: «Genye o woté ko ace bwopwonen me lé wiinaado, ne éni ha a piticie?»

⁵ Ke e tahimwolé pie: «Kona niile ce pwoloa celi e pelewé?»

Ke lé pii ten pie: «7 ni pwoloa.»

⁶ Ke e pii te ni apulie pie me lé tebwo. Ke e pé li pwoloa li 7, ke e pwo-olé te Padué. Ke e ebii, ke e ne te lépwo acémun den, ke lé patihi ne ko ni apulie.

⁷ Ke te pwo mwo ni cuwo ikua telé. Ke e pwo-olé te Padué, ke e pii te lépwo acémun den pie me lé patihi mwo.

⁸ Ke lé wiinaado dieli caa pwoluu jélé. Ke é alecehen, ke lé tai ni nehi wiinaado wo lépwo acémun den, ke e pwo 7 ni élele na oba.

⁹ É nge ha a 4000 ni apulie na lé wiinaado.

Ke e pii telé wo Iésu pie, me lé mwojuia ngemwo pelelé.

¹⁰ Ke e taa pwo ong, weeng me lépwo acémun den. Ke lé â ha a céiu duaan na pii kon pie Dalmanouta.

Lé ilehi ace inenaado ni Farasaio

Mataio 16.1–12

¹¹ É ha a céiu tan, ke lé tehenebé pele Iésu wo lépwo béé *Farasaio, be nimelé me lé pipwohuô ten. Ke lé pitaacunaado me weeng, ke lé pii ten pie: «Go habwii teme ace *pipwojunuun de Padué celi e kom.» [Be nimelé me lé habwii pie time e uce penem ko a junuu Padué.]

¹² Ke pitaa nenehe Iésu, ke e pii pie: «É mu ko ade na geé tee cuwo ko ilehi ce pipwojunuun,

wogewé ni apulie jena? É pii tewé a juuju pie: O te tice ace céiu pipwojunuun celi geé o mwo alihi.»

¹³ Ke e jéin ne kolé, ke e engen kojaté. Ke e taa pwo ong, ke lé gaale ko a céiu goon, [weeng me lépwo acémun den].

A ‘nyaa te pwoloa’ te lépwo Farasaio

¹⁴ [Lé tuie gaale ko a céiu goon. Ke lé alihi wo lépwo acémun den pie, lé pineuhi me lé pé ce pwoloa. Be te ju céiu a nehi pwoloa telé.

¹⁵ Ke e pii telé wo Iésu pie: «Geé pipwocile a ‘nyaa te pwoloa’ te lépwo Farasaio, me a ‘nyaa te pwoloa’ te *Érode!»

¹⁶ Ke lé pipii telé wo lépwo acémun den pie: «Wieli é mu ko ana time genye uce pé pwoloa?»

¹⁷ E te téne wo Iésu, ke e pii telé pie: «É mu ko ade na geé tee cuwo ko cihe ko a pwoloa? Be he time geé uce téele temehi? Woté, mwo tee ko capuhi ni pwonimewé?

¹⁸ Pwo ni naamiwé, ke he time geé uce alihi? Pwo ni pwojénewé, ke he time geé uce téne?

¹⁹ Kona time geé uce niimihi ali tan li é ebii li nim pwoloa ne te li 5000 apulie? Ke niile ni élele na geé paobaanihi ko ni nehi pwoloa?»

Ke lé hegi ne ten pie: «12 ni élele.»

²⁰ «Ai, li 7 pwoloa ne te li 4000 apulie, ke a tan naa, ke niile ni élele li geé tai mwo?»

Lé hegi ne ten pie: «7 ni élele.»

²¹ Ke e pii telé pie: «Kona time geé uce téele temehi kuti?!»

E pwo me e niê mwo pana bwi nang

²² Lé tuie nge ha a mwopopwaalé Betsaïda wo Iésu me lépwo acémun den. Ke wo lépwo apulie lang, ke lé pébé pana bwi nang. Ke lé ile Iésu me e pétaa kon.

²³ Ke e pétaa ko a in wo Iésu, ke e pééeng wie mu ha a mwopopwaalé. Ke e ne a tabepwon ko ni naamii pali apulie. Ke e ne ni in ne huûn, ke e tahimwoeng pie: «Go ko alihi ce de?»

²⁴ Ke e tehi lupwo naamiin wo pali bwi, ke e pii pie: «É ali ni apulie, kehe icehi ana me é alilé, ke lé pwohewii ni acuwo na lé engen.»

²⁵ Ke e ne mwo lupwo in wo Iésu ne ko ni naamiin, ke e bwo nié ehi wo paje. Ke caa wâé nang, ke e caa alihi pwaatihi ni naado.

²⁶ Ke e pii ten wo Iésu pie: «Go mwojuia ne mwo pelem, kehe go nemwo taamwo ha a mwopopwaalé.»

Wo Iésu ke pa Mesia

Mataio 16.13–28; Luka 9.18–27

²⁷ Lé engen wo Iésu me lépwo acémun den, nge he ni amu na e mwonuhi a pwomwo ubwo Césaré-Filip. Ke é he lé mwo ko â he pwaaden, ke e tahimwolé pie: «Kona lé pii pie woté ne kong ne ni apulie? Lé pii pie woéo, ke woo?»

²⁸ Ke lé hegi ne ten pie: «Lé pii ne ni béén pie, wogo ke wo *Ioane pa apipuu apulie. Ke lé pii ne ni béén pie, wo péroféta *Élia. Ke lé pii mwo wo lépwo béén pie, pa céiu béé ni péroféta ânebun.»

²⁹ Ke e tahimwolé wo Iésu pie: «Ke kona wogewé ke?»

Ke e hegi ne ten wo Pétéru pie: «Wogo ke pa *Mesia* [na go âbé mu pele Padué]!»

³⁰ Ke e te paciitihî kolé kuti me lé nemwo patemehi.

E bo mele ke mulie cemwo

³¹ É alecehen, ke e pii beetihî te ni acémun den wo Iésu pie: «E bo tuie a benaamwon na é bo te nihe mu he ni picani hen, woéo pa Nahi Apulie. Be wo lépwo apihuô, me lépwo caa te lépwo *apwoâpwailo, me ni *dotéén ko patén, ke o te muhi telé kong. Ke lé bo pwo me é mele. Kehe icehi ana é ha a béciéhe ni tan alecehen, ke é o bo mulie cemwo.»

³² E pii pwaatihî ne telé a pwooti naa. Kehe icehi ana e todeeng nge ha a céiu duaan wo Pétéru, ke e tabuhi pééleeng.

³³ Ke e biteeng wo Iésu, ke e ome lépwo acémun den. Ke e pééle Pétéru, ke e pii ten pie: «*Caatana, go engen mu he pwahamiing! Be time go uce niimihi pwohewii Padué, kehe go niimihi pwohewii ni apulie!»

A bwo âcéi Iésu

³⁴ É nelang, ke e tode ni apulie me lépwo acémun den wo Iésu, ke e pii telé pie: «Wo paceli nimen me e âbé céing [beme pa acémun dong] ke me e nemwo bo uce piniimieng mwo. Kehe wâé heme e canihî a *kuricé ten, ke me e âbé céing.

* **8:29 8.29** *Mesia*—Grek: *Kériso*. Be *Mesia* he pwo ébéru, ke *Kériso* he pwo grek. Omehi Ioane 1.41. **8:34 8.34** Mataio 10.38–39; Luka 14.27

³⁵ Be wo pana nimen me celuimi a mulihen, ke e o patieden. Kehe wo pana e patieden a mulihen mu kong me a Pwooti Wâé, ke o celuimieng.

³⁶ He ade ne te pa apulie, hemepie e hegi ati ni naamuu a bwohemwo, ke me e patieden a mulihen?

³⁷ Kona ade aceli o jan me e ne, beme e pwocuhi mwo a mulihen?

³⁸ «Be wo lépwo apulie jenaa, ke caa te lépwo apwo ne nina ta, ke time uce mwomwon jélé ne pele Padué. Ke wo lépwo béén, ke tanim jélé kong me a pwooti tong, ne ânebuhe ni apulie. Ke heme wonaa, ke woéo pa Nahi Apulie, ke o bo tanim jo kolé, hemepie geme bo âbé me ni *âcélo iitihi. É ha a tan naa, ke e bo habwii a bwo ubwo na a wâé ten wo pa Caa tong.»

9

¹ E pii telé mwo wo Iésu pie: «É pii tewé a juuju pie: E bo ne éni a Mwametau ten wo Padué, ati ne ha a junuun. Ke pwo lépwo béén na élé éni jenaa, na lé o mwo te alihi anaa, ânebuhe ce bwo mele telé.»

*Habwii a bwo ubwo na a wâé ten
Mataio 17.1–13; Luka 9.28–36*

² É alecehe ni tan na 6, ke e pé Pétéru me Cang me Ioane wo Iésu, ke lé taa pwo a juwole na nihe ubwo, ke lé te pimu cehi lang. Ke pitaatééhi a bwo ali Iésu ne he pwahamiilé.

³ Ke â pwojo pwomelaa ni epwénen. Ke te tice pace apulie, éni pwo bwohemwo, celi jan ne kon, me pwo ace epwén celi pwojo pwohewii anaa.

⁴ Ke lé ali mwo *Élia me *Moosé [lupwo alo péroféta ânebun na piubwo julu] he lé ko picihe me weeng.

⁵⁻⁶ Ke te nihe mwoti Pétéru me lupwo béén. Ke e pii te Iésu pie: «Pa apipune, te nihe wâé heme genye ko mu éni. Wâé heme geme pacuuli ce mwa mwaanu celi cié, beme a dem a céiu, ke me a de Élia a céiu, ke me a de Moosé a céiu.»

E pii anaa, be caa time e uce temehi aceli me e pii, be te junihe mwotieng.

⁷ Ke e te âbé kuti a menii, ke e taluilé. Ke lé téne a pwocihe bé mu ha ali menii, na e pii pie: «Wo paje, ke pa Naîng [na te céiu nang] na te junihe eânimung den. Ke geé piténeeng.»

⁸ Ke lé piniê aujenilé, kehe icehi ana caa te piwoélé cehi me Iésu.

⁹ Ke lé homwobé mu pwo juwole, ke e pii mwoiuhi telé wo Iésu pie: «Geé nemwo pii te ce béé apulie nina geé alihi, dieli ha ace tan celi é bo mulie cemwo mu ha amele, woéo pa Nahi Apulie.»

¹⁰ Ke lé piténehehi a pwocihe naa. Kehe icehi ana lé pitahimwolé pie: «He a bwopiine ace de, ana e pii pie: “É bo mulie cemwo mu ha amele?”»

Lé tahimwoeng ko Élia

¹¹ Ke é alecehen, ke lé tahimwo Iésu pie: «Lé pii wo lépwo *dotéén ko patén pie: “Wo Élia pana me e mi âbé, ânebuhe [pa *Mesia].” Ke he wonaa be woté?»

12 Ke e hegi ne telé wo Iésu pie: «Éa kuti, e mi âbé wo Élia, beme e pine ehi ni naado he ni amu nen. Ke lé caa tii mwo ne kong ne he ni tii iitihi pie, e bo mu he ni picani wo pa Nahi Apulie, ke lé bo téétieng. Wonaa mu ko ace de?»

13 É pii tewé pie: E caa te âbé wo Élia*, ke lé caa te pwo ten nina nimelé kon ne ni apulie. Be caa te tii ne he ni tii iitihi.»

*E pwo me wâé pa céiu ewa @ na pwo duéé kon
Mataio 17.14–21; Luka 9.37–43*

14 [Me lé homwobé mu pwo juwole] wo Iésu me lépwo acémun den na cié jélé, ke lé â too lépwo béé acémun béélé. Ke lé ali ni apulie na te junihe hiwon jélé, na lé mu aujenilé. Be lé picihe me lépwo dotéen ko patén.

15 Ke me lé ali Iésu ne ni apulie, ke lé te junihe téele. Ke lé téte nge céiieng, beme lé pwobwocu ten.

16 Ke e tahimwo lépwo acémun den pie: «Kona ace de celi geé ko pipii me woélé?»

17 Ke e hegi ne ten wo pa céiu mu ko ni apulie naa, ke e pii pie: «Pa apipune, é pwo me é pébé céiiko pa naîng. Be pwo duéé kon, ke e mu pwo me time e cihe.

18 Pwo ni béé benaamwon na e mu pééeng, ke e tahieng ole pwo bwohemwo. Ke mu téte ni tabepwon, ke e mu piwii pecuwo, ke mu te ju mwoiu a één. Ke é ile lépwo acémun dem pie, me

9:12 9.12 Psaume 22.2–19; Ésaïe 53.3; Malachie 3.23 **9:13 9.13**
Mataio 11.14 * **9:13 9.13** *E caa te âbé wo Élia*—Wo Iésu, ke e pii Ioane pa apipuu apulip, be a penem den, ke pwohewii a penem de péroféta Élia. Omehi Luka 1.17.

lé peni ali duéé, kehe icehi ana time uce jan me lé pwo.»

Te tai jan ati ne ko pana e céihi!

¹⁹ Ke e pii telé wo Iésu pie: «[É te junihe pipwoééhewé] wogewé ni apulie jena! Mwo te time geé uce téele céihi, be wogewé ni apwo mwoiu pun! O é dieli éniile celi é o mwo tee mu pelewé, ke me é mwo tee picani ne kowé? Geé pébé éni pa cuwo ewa naa!»

²⁰ Ke lé pééeng bé. Ke me e ali Iésu na ali duéé, ke e te pwo me éjén ati kuti pali cuwo ewa. Ke e tupwo, ke e ngaulieng nge pwo bwohemwo. Ke téte ni tabepwon.

²¹ Ke wo Iésu, ke e tahimwo pali caa te pali cuwo ewa pie: «Tabuhi éniile celi wonaa nang?»

Ke e hegi ne ten pie: «Te tabuhi ha a bwo mwo te wahin nang.

²² Ke a duéé naa, ke pwo ni benaamwon na e mu tahieng da pwo miû, ke é he tabe, beme e mele. Kehe go pipwoééheme me picani teme, hemepie te jan me go pwo.»

²³ Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «É mu ko ade na go pii tong pie: “É hemepie te jan me go pwo”? Te tai jan ati ne ko pana e céihi!»

²⁴ Ke e te toii kuti wo pali pie: «Uhuu! É céihi! Kehe icehi ana go picani tong, be time uce junihe ubwo a céihi tong!»

²⁵ Ke e alihi wo Iésu pie, hiwon ni apulie na lé teko âbé ne kolu. Ke e te epin kuti ko peni ali duéé, ke e pii ten pie: «Wogo pa duéé na go pwo me time e cihe, ke me time e ténekenye, ke é pii tem pie: Go

wie mu ko paje! Ke me time go bo uce taamwo kon!»

²⁶ Ke e wiikau na ali duée, ke e te pwo me éjén kuti pali cuwo ewa, ke e te wie kuti. Kehe icehi ana mepwo wo pali cuwo ewa, ke pwohewiin heme e caa mele. Ke hiwon ni apulie na lé pii pie e caa mele.

²⁷ Kehe icehi ana e pétaa ole wo Iésu, ke e pwiieng.

²⁸ É alecehen, ke e mwojuia ngemwo pwomwo wo Iésu. Ke me lé te pimu cehi me lépwo acémun den, ke lé tahimwoeng pie: «É ko ade na time uce jan me geme pwo me e wie ali duée?»

²⁹ Ke e hegi ne telé pie: «Te é ko a pwopwoiitih te Padué cehi na o jan me nye pawie a bwo pwo duée naa.»

E patemehi mwo a bwo mele ten

Mataio 17.22—18.9; Luka 9.44—50

³⁰ Lé wie mu ha a duaan naa wo Iésu me lépwo acémun den, ke lé pitahagéi epin a amu Galilé. Be time uce nime Iésu me lé temehi ne ni apulie pie e mu lang.

³¹ Be e ko pacémunihi ne te lépwo acémun den pie: «O bo icuéo te ni apulie, woéo pa Nahi Apulie. Ke lé o imwiéo, ke lé o bo pwo me é mele; kehe é ha a bécíéhe ni tan alecehen, ke é bo mulie cemwo mu ha amele.»

³² Kehe icehi ana time lé uce temehi ana e pii. Ke mwotilé me lé tahimwoeng kon.

Woo paceli piubwo nang?

³³ Lé tuie nge ha a mwopopwaalé Kapernaüm. Ke me lé taa ha a mwa, ke e tahimwolé wo Iésu pie: «Kona ace de celi geé ko pipii he li genye ko âbé?»

³⁴ Kehe icehi ana time lé uce hegi ne ten. Be he lé ko âbé he pwaaden, ke lé pitahimwolé pie: «Kona woo paceli piubwo nang ne ha awiemenye?»

³⁵ Ke e tebwo wo Iésu. Ke e pwo me lé aujennieng†, ke e pii telé pie: «É hemepie pwo pace céiu apulie celi nimen me pa bécéiuhén, ke wâé heme pa bénebwenén, ke me e pwo me piwahin nang, ke me e penem me de ati ni apulie!»

³⁶ Ke e pé pa cuwo nahi ewa, ke e neeng ha awiemelé, ke e mwomwaaaueng, ke e pii telé pie:

³⁷ «Wo pana e hegi ne he niing, pace cuwo nahi ewa pwohewii paje, ke e hegiéo. Ke wo pana e hegiéo, ke time e uce hegiéo cehi, kehe e hegi mwo pana e neéo bé.»

Pana time e uce âdekenye

³⁸ Ke e pii wo Ioane te Iésu pie: «Pa apipune, geme ali pa céiu apulie na e peni ni duéé ne he niim. Ke geme pii ten pie me e nemwo pwo. Be time uce pa béénye.»

³⁹ Ke e hegi ne telé pie: «Geé nemwo tanyuueng! Be wo pana e pwo ni *pipwojunuun ne he niing, ke o pwocoon me e uce pii celi ta ne kong.

⁴⁰ Be wo pana time e uce âbédekenye, ke pa béénye.

9:35 9.35 Mataio 20.25–27; Maréko 10.43–44; Luka 22.24 † **9:35**

9.35 *E pwo me lé aujennieng*—Grek: *E tode lépwo 12 (apostolo).*

9:37 9.37 Mataio 10.40

9:40 9.40 Mataio 12.30; Luka 11.23

41 Ke é pii tewé a juuju pie: Wo paceli e ne tewé ace mwoûdu ko ju tabe, be wogewé lépwo béé *Kériso, ke wo panaa, ke e bo hegi mwo ace cuhin.»

Geé pipwocile!

42 «Go nemwo pwotahi a céihi‡ te pa apulie na e céihi ne kong pwohewii a cuwo nahi ewa, be o te junihe ubwo a kuhinaado tem. Ke wâé heme cie ace pilehe péi ne ko a henem, ke o tahiko ole he jíé!

43 «Mepie watihen a im me go pwo ana ta, ke go tahagéi§. Be wâé heme go taa ha *a ju mulip pele Padué, hemepie te céiu a im. Kehe te junihe pwoééhem heme go te cile lupwo im, ke me tahiko ne ha a miû na te tice paceli jan me e taunuhi! {

44 É ha a duaan naa, ke time lé uce mele ne ni ûnele kolé, ke o tee éle a miû, ke o te tice anebwén kon.}

45 «Ke mepie watihen a am me go pwo ana ta, ke go tahagéi. Be wâé heme go taa ha a ju mulip pele Padué, hemepie te céiu a am. Kehe te junihe pwoééhem heme go cile lupwo am, ke me tahiko ne ha a miû! {

46 É ha a duaan naa, ke time lé uce mele ne ni ûnele kolé, ke o tee éle a miû, ke o te tice anebwén kon.}

47 «Ke mepie watihen a naamiim me go pwo ana ta, ke go tuu tahi taabwon. Be wâé heme go

9:41 9.41 Mataiao 10.42 ‡ **9:42 9.42** *Pwotahi a céihi—ai Pwo me patieden a céihi—ai Ne me e pwo ana ta.* Grek: *Pwo me e tupwo.*

9:43 9.43 Mataiao 5.30 § **9:43 9.43** E pwo-ocine wo Iésu, beme e pii pie, wâé heme nye necu ni naado na lé ne me nye pwo ana ta.

9:47 9.47 Mataiao 5.29

taa ha a *Mwametau te Padué, hemepie te céiu a naamiim. Kehe te junihe pwoééhem heme go tee cile lupwo naamiim, ke me tahiko ne ha a miû!

⁴⁸ É ha a duaan naa, ke time lé uce mele ne ni ûnele kolé, ke o tee éle a miû, ke o te tice anebwén kon.

⁴⁹ «Muko pétaapwo ni apulie, ke e bo ne telé a miû me a jié* [beme pétaabwon ni ta pwo telé].

⁵⁰ A jié, ke a céiu naado na wâé, kehe mepie e patieden a nemen, ke he genye bo pwo neme-naado ko ace de? Wâé heme e mu kowé a jié, ke me géé mulie ne ha a wâé me ni bééwé.»

10

Piaten me a pitahagéi piaten

Mataio 19.1–12; Luka 16.18

¹ É mulang, ke e engen mu ha a duaan naa wo Iésu. Ke e pitahagéi a amu *Judé. Ke e gaale ko a céiu goo a éémwa Ioridano. [Ke é ati he ni duaan na e mu â hen] ke lé âbé ne ni apulie, ke lé mu aujenieng. Ke e pacémunilé ko a pwooti, be ana caa te cemang ne kon me e pwo.

² Ke lé âbé céieng wo lépwo béé *Farasaio. Ke lé pwo me lé pipwohuô ten, ke lé tahimwoeng pie: «Kona te pwo mwomwon de pa apulie ne he ni patén me e cibéé ê mwoden?»

9:48 9.48 Ésaïe 66.24 * **9:49 9.49** *A miû me a jié*—Ne ha a pwoiitihi te lépwo Juif, ke lé ne jié pwo ni apwoâpwailo na lé cini ne pwo miû (Lévitique 2.13). Be a miû, ke a ocine ko a bwo pétaabwon ne ni ta pwo tenye te Padué. Ke a jié, ke a ocine ko a bwo pé ne ni penem denyé me nye mulie ne ha a mulip na iitihi, me a péém (Mataio 3.11). **9:50 9.50** Mataio 5.13; Luka 14.34

³ Ke e uce tahimwolé wo Iésu pie: «Kona e pii pie woté [ne he ni patén den] wo *Moosé?»

⁴ Ke lé hegi ne ten pie: «Time e uce paciitihi wo Moosé ko pa apulie me e pamwojuia ê mwoden, ke wâé heme e pwo ace tii me pitahagéi piaten.»

⁵ Ke e pii telé wo Iésu pie: «Geé téné, e tii me dewé a patén naa, be te nihe mwoiu ni puniwé!

⁶ Kehe icehi ana é ha atabuhi kon, he e tabuhi a bwohemwo wo Padué, *ke e ne pa aiu me é toomwo.*

Genèse 1.27

⁷ *É mu ko anaa, ke e patupwo lu nyaa me caa ten wo pa aiu, beme lu pimu me é mwoden.*

⁸ *Ke me wonaa, ke caa céiu julu.* *Genèse 2.24*

«[É ko anaa, na é pii tewé pie]: Caa time bo uce alo mwo lupwoce apulie, kehe caa te ju céiu julu.

⁹ Ke geé nemwo pineitééhi mwo nina e caa pineibuhi wo Padué.»

¹⁰ Ke [lé engen kojaté] wo Iésu me lépwo acémun den, ke me lé mwojuia ngemwo pwomwo, ke lé tahimwoeng mwo ko ali pitahagéi piaten.

¹¹ Ke e pii telé pie: «Mepie e cibéé é mwoden wo pace apulie, ke me e piaten mwo, ke pa apibune.

¹² Ke hemepie e engen koja pa aiu hen é toomwo beme e piaten mwo, ke é apibune.»

*E adéi ni cuwo nahi ewa wo Iésu
Mataio 19.13–15; Luka 18.15–17*

¹³ Lé âbé céii Iésu wo lépwo apulie, ke lé pébé céiieng ni cuwo nahi ewa, beme e ti kolé [ke me adéilé]. Kehe icehi ana lé cihe me ubwo ne kolé wo lépwo acémun den, ke lé pacuwolé.

10:4 10.4 Deutéronome 24.1–4; Mataio 5.31 **10:6 10.6** Genèse 1.27, 5.2 **10:7 10.7–8** Genèse 2.24; Éfeso 5.31–33 **10:11 10.11** Mataio 5.32

14 Ke me e alihi anaa wo Iésu, ke time uce wâé ne kon, ke e pii telé pie: «Geé ne ni cuwo nahi ewa me lé âbé céiiéo. Geé nemwo pacuwolé, be a *Mwametau te Padué, ke a de ni apulie na lé pwohewii ni cuwo nahi ewa.

15 Éa, é pii tewé a juuju pie: Wo pa apulie na time e uce hegi a Mwametau te Padué pwohewii ni cuwo nahi ewa, ke wo panaa, ke o pwocoon ne kon me e taa hen.»

16 Ke e te pé kuti li cuwo nahi ewa, ke e haailé, ke e ne ni in huîilé, ke e adéilé.

Pa apulie na nihe pwo den

Mataio 19.16–30; Luka 18.18–30

17 É he e mwo ko pwo me e engen wo Iésu, ke e téte tehenebé wo pa céiu apulie. Ke e â tidihi jilin he pwahamiin, ke e tahimwoeng pie: «Pa apipune, wogo pa apulie na te junihe wâé go kuti. He ade aceli me é pwo, beme é hegi a *mulie dieli mwo ne pele Padué?»

18 Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «Kona é mu ko ade na go pii kong pie, woéo ke pa apulie na wâé jo? Be te tice pace apulie celi wâé nang, kehe te icehi Padué.

19 [Ke é ne ko a bwo tahimwohi nen dem] ke go temehi ehi ni patén:

Go nemwo taunuhi apulie;

Go nemwo pibune;

Go nemwo bune;

Go nemwo pii ce pwooti celi ni gele ne ko ce béé apulie;*
Go nemwo pwo ce huô celi ta ne ko ce béén;
Go paciiti lu nyaa me caa tem.» Exode 20.12–16

²⁰ Ke e hegi ne ten wo pali apulie pie: «Pa apipune, é caa te ténedehi kuti ninaa, ha a bwo mwo wahin jo.»

²¹ Ke e te ju omeeng wo Iésu, be te junihe eânimen den, ke e pii ten pie: «Go téne, te ju céiu cehi a naado na mwo tieden kojako: Go engen, ke go â icuhi ati ni dem, ke go pé ni cuhin, ke go ne te nina tice delé. Be me wonaa, ke o pwo ce dem ne [pele Padué na e jeda] he miiden. Ke nebwén, ke go âbé céing.»

²² Kehe me e téne anaa wo paje, ke te junihe piwahin nang, be te junihe pwo den. Ke e engen.

A bwo taa ha a Mwametau

²³ Ke wo Iésu, ke e ome lépwo acémun den na élé aujenieng, ke e pii télé pie: «Geé téne, wo lépwona te junihe pwo delé, ke te junihe pwocoon ne kolé me lé taa ha a Mwametau te Padué!»

²⁴ Ke lé te junihe téele ko a pwocihe naa, kehe icehi ana e bwo pii télé mwo pie: «Lépwo bééng, uhuu! Te junihe pwocoon ne ko pace apulie me e taa ha a Mwametau te Padué.

²⁵ Kona a *chameau*†, ke o te jan ne kon me e taa ha a pwon ko a diti? Ūhu, pwocoon, kehe é pii tewé pie: Wo pa apulie na pwo den, ke mwo te

* **10:19 10.19** *Go nemwo pii ce pwooti celi ni gele*—A bwopiinen pie, go nemwo wonaa *ne ha a mwotautinaado*. † **10:25 10.25** *Chameau*—*Wota he melé*. Éni, ke a bwopiinen pie, a wota na nihe ubwo.

junihe pwocoon ne kon me e taa ha a Mwametau te Padué.»

²⁶ Ke lé te junihe téele kuti wo lépwo acémun den, ke lé te pipii telé mwo pie: «Ke kona woo paceli jan me e picelumieng?»

²⁷ Ke e omelé wo Iésu, ke e pii telé pie: «Ana time uce jan ne ko pa apulie me e pwo, ke jan ne ko Padué. Be ati ni naado, ke te tai jan ne ko Padué.»

²⁸ Ke e hegi ne ten wo Pétéru pie: «Wogeme, ke geme caa patupwo ati ni naado, beme geme âcém!»

²⁹ Ke e pii telé wo Iésu pie: «É pii tewé a juuju pie: Wo paceli e patupwo a pomwa ten, me ni âjiénen, me ni toomwo pwaadeniin, me lu nyaa me caa ten, me ni naîn, me apwoamu ten, watihen woéo me a Pwooti Wâé,

³⁰ ke o tabuhi jenaa, ke e bo hegi ce naado celi piwéden, celi te junihe ubwo ke hiwon. Ke o pwo ne ten ce pwomwo, me ce âjiénen, me ce ewa pwaadeniin, me ce nyaa me caa ten, me ce naîn, me ce apwoamu ten. Kehe e o bo hegi mwo ni picani me ni téé, [wonaa mu ko ana pa apulie tong]. Kehe é alecehen, ke o pwo den ko a mulie dieli mwo ne pele Padué.

³¹ Te junihe hiwon nina lé ânebun jenaa, na lé o bo alece. Ke hiwon nina lé alece jenaa, na lé o bo uce ânebun.»

*E pii a béociéhe a bwo mele ten
Mataio 20.17–19; Luka 18.31–34*

³² É he lé ko taa *Iéruusaléma, ke e ânebun wo Iésu, ke lé alecehen wo lépwo 12 acémun den, me ni béé apulie. Ke â pinekepé ne telé, ke mwotilé.

Ke e pé itéhi lépwo acémun den wo Iésu, ke e patemehi telé ni naado na e bo tuie ne kon:

³³ «Geé téne, genye o caa taa Iéruusaléma. Ke é nelang he na o neéo, woéo pa Nahi Apulie, te lépwo caa te lépwo *apwoâpwailo, me lépwo *dotéén ko patén. Ke lé bo tautiéó die ko ace bwo taunuéo, ke lé o neéo te nina te tice céihi telé.

³⁴ Ke lé o pihooniéó wo lépwonaa, ke lé o cumi ne kong, ke lé o ahiéo ko a bwaliiwota, ke lé o pwo me é mele. Kehe icehi ana é ha a béciéhe ní tan alecehen, ke é o mulie cemwo mu ha amele.»

Genye pwo me piwahin genye

Mataio 20.20–28

³⁵ É alecehen, ke lu âbé céii Iésu wo Cang me Ioane, lupwo naí Zébédé, ke lu pii ten pie: «Pa apipune, pwo a céiu naado na me gemu ilehi kojako, be nimemu me go ne temu.»

³⁶ Ke e pii telu pie: «De aceli nimeu kon?»

³⁷ Ke lu hegi ne ten pie: «É hemepie go bo mu ha a Mwametau tem me *a wâé tem, ke go patupwo ne temu, beme mu tebwo he ni piduaam: wo pa céiu ne pwo juim, ke wo pa céiu ne pwo eaamum.»

³⁸ Ke e hegi ne telu pie: «Time geu uce temehi ana geu ko ilehi! Kona geu o te ûdu a tabe ko picani na é o ûdu? Kona te jan me geu mulie he ni picani pwohewiiéo‡?»

10:32 10.32–34 Maréko 8.31, 9.31 **10:38 10.38** Maréko 14.36; Luka 12.50 ‡ **10:38 10.38** Dernière phrase—Grek: *Jan me puukeu pwohewiiéo?* A ocine ko a bwo picani me a bwo mele te Iésu. Pwien ne ha a niide a tii 39.

39 Ke lu hegi ne ten pie: «Éa, o te jan ne komu!»

Ke e pii telu pie: «Éa kuti, geu o ûdu a tabe na é o ûdu, ke geu bo mulie he ni picani pwohewiiéo.

40 Kehe time uce woéo na é pihuô pie, woo paceli e o tebwo pwo a ing ne pwo jui, ke é pwo eaamung. Be te wo Padué na e caa te piwâamihi ni atebwo naa, me de ni béén na e caa te pipégalié.»

41 Me lé téne a pwocihe naa wo lépwo 10 acémun béélu, ke lé okéé ne ko Ioane me Cang.

42 Ke e todelé bé wo Iésu, ke e pii telé pie: «Geé temehi pie, é ne pele ni béén na time uce ni apulie te Padués, ke lé caaite ni apulie wo lépwo daame me lépwo apihuô. Ke lé pwo me piubwo jélé.

43 Kehe wogewé, ke geé nemwo pwohewiilé! Be wo pana nimen me piubwo nang ne hadeniivé, ke wâé heme e pipwoeabwé tewé.

44 Ke wo pana nimen me e ânebun, ke o wâé heme pa céiu *apenem tice ja kon te ni apulie ati.

45 Be woéo, pa Nahi Apulie, ke time é uce âbé beme lé pipwoeabwé tong. Kehe é âbé beme é pipwoeabwé te ni apulie, ke me é patupwo a mulihung, beme cuhi a bwo *celuimi ni apulie na hiwon jélé.»

E pwo me e niê pa bwi

Mataio 20.29–34; Luka 18.35–43

46 Lé tuie nge ha a mwopopwaalé Iériko wo Iésu me lépwo acémun den. Ke me lé wie mu ha a

10:39 10.39 Apostolo 12.2; Pii Beetihi 1.9 **10:42 10.42** Luka 22.25–26 § **10:42 10.42** É ne pele ni béén... Grek: *Ne pwo a bwohemwo ce.* **10:43 10.43** Mataio 23.11; Maréko 9.35

mwopopwaalé, ke te nihe hiwon ni apulie na lé âcéilé.

Ke pwo pa bwi na e tebwo ko a jije pwaaden, na a niin pie Bartimé, pa naî Timé. Wo panaa, ke pa a-ile, be pana te tice den.

⁴⁷ Ke é heme e téne pie e tuie wo Iésu, pa apulie Nazaret, ke e toii da pie: «Iésu, pa *Naî Davita, go pipwoéhung!»

⁴⁸ Hiwon ni apulie na lé pihaaeng, beme e nemwo cihe.

Kehe icehi ana e bwo te junihe cihe da ko miiden kuti, ke e pii pie: «Pa Naî Davita, go pipwoéhung, ke go picani tong!»

⁴⁹ Ke e â cuwo wo Iésu, ke e pii telé pie: «Geé todeeng.»

Ke lé todeeng, ke lé pii ten pie: «Go mwoiu! Ke go cuwoda, be e todeko!»

⁵⁰ Ke e te pwome tahi taabwon kuti a palito ten, ke e cuwoda, ke e âde Iésu.

⁵¹ Ke e tahimwoeng wo Iésu pie: «Ade aceli nimem me é pwo me dem?»

Ke e hegi ne ten pie: «Pa apipune, me é niê mwo!»

⁵² Ke e pii ten wo Iésu pie: «Go engen, be caa wâé go mwo mu ko a céihi tem.»

Ke e te niê kuti pwohewiin ânebun. Ke e âcéi Iésu nge he pwaaden.

11

*E taa Iérusaléma wo Iésu
Mataio 21.1–19; Luka 19.28–48; Ioane 12.12–19*

¹ Lé âmwonuhi *Iéruusaléma wo Iésu me lépwo acémun den. Ke lé tuié nge mwonuhi lupwo mwopopwaalé Bétani me Betfagé die pwo a juwole ko ni Olivier.

Ke e mi ne ngen lupwo alo acémun den wo Iésu,

² ke e pii telu pie: «Geu â ha a mwopopwaalé na e ânebuhenye. Ke geu bo tooli nelang a nahi buriko na lé taaeng, na mwo te tice apulie celi lé mu tebwo huîn. Ke geu tuwoeng, ke geu pééeng bé.

³ Ke mepie lé tahimwokeu pie: “É mu ko ade na geu tuwoeng?”, ke geu hegi ne télé pie: “Nime Padaame kon. Ke e o te neeng bé.”»

⁴ Ke lu ân, ke lu tooli ali nahi buriko ne ko jije pwaaden, na lé taaeng mwonuhi a pomwa ko a céiu mwa. Ke lu tuwoeng.

⁵ Ke wo lépwona lé mu lang, ke lé tahimwolu pie: «He ade ana geu ko pwo? É mu ko ade na geu ko tuwo a nahi buriko naa?»

⁶ Ke lu hegi ne télé ko ali e pii telu wo Iésu, ke lé te nelu.

⁷ Ke lu pébé céii Iésu ali buriko. Ke lé ne ni epwén huîn wo lépwo acémun den, ke e bwo taa tebwo huîn wo Iésu.

Lé pipaunueng ne ni apulie

⁸ Hiwon ni apulie na lé talihi ni mwaanu telé nge pwo a pwaaden ânebuhe Iésu [beme lé pipaunueng]. Ke wo lépwo béén, ke lé ne ni dihe acuwo na mwo wamin na lé tahagéi nge he ni apwoamu.

⁹ Ke lépwona lé ânebuhe Iésu, me lépwona lé alecehen, ke lé tai toii da pie:

«*Osana!* Pipwoun de Padué!
**Adéi pa apulie*
na e âbé ne he nii Padaame!

Psaume 118.26

10 Wâé hemepie adéihi
 a mwametau na e mwo ju tuie,
 a mwametau te **Davita*,
 pa watihenye!
Osana! me adéihi!
 Paunu Padué na e daaité!»

11 Ke e tuie nge Iérusaléma wo Iésu, ke e taa ha a
**mwaiti*hi, ke e alihi [nina lé ko pwo nelang wo
 lépwona lé teko mu lang]. Ke nebwen, ke lé â Bétani
 me lépwo 12 acémun den, be caa bwén.

A éé majing na te tice acehin

12 É ha acaama hen, he lé wie mu Bétani, ke
 mene Iésu.

13 Ke e alihi mu ité a **majing*, na te junihe
 bupwi. Ke e piâmwonuhi beme e alihi pie, te pwo
 ce acehin. Kehe me e piân, ke e te ju tooli cehi
 ni madihin, be time uce a benaamwon ko ni ace
 majing.

14 Ke e pii ten pie: «É jena, ke te tice paceli e bo
 wii mwo ce acehiko!»

Ke lé téneeng wo lépwo acémun den.

*E peni lépwo api-icu mu ha a mwaiti*hi

15 Lé tehene nge Iérusaléma. Ke e taa ha a
*mwaiti*hi wo Iésu, ke e peni wie lépwona lé pwo-
 jenep* nelang. Ke e pwii taabwon ni taap te lépwo

11:13 11.13 Luka 13.6 * 11:15 11.15 *Pwojenep*—Omehi note ko
 Mataio 21.12.

ataatééhi mwani, ke ni atebwo te lépwo a-icuhi meni.

¹⁶ Ke e pii telé pie: «Geé nemwo pé da haulihi ce naado ne ha a mwaiitihhi!

¹⁷ Be e pii wo Padué ne he ni tii iitihhi pie: *A mwa tong, ke bo toii kon pie a mwo ko pwoiitihhi me de ati ni amu.*

Ésaïe 56.7
Kehe wogewé, ke geé ko pwo me ataduwo te lépwo abune!»

Jérémie 7.11

¹⁸ Wo lépwo caa te lépwo *apwoâpwailo me lépwo *dotéen ko patén, ke lé téne a jepule ko ana e pwo wo Iésu. Ke lé hane ace bwopwonen beme lé taunueng, be mwotilé kon. Be caa junihe hiwon ni apulie na lé [â céiieng be lé] picédihi nina e pii.

¹⁹ Ke é he babwén, ke lé wie mu ha ali pwomwo ubwo wo Iésu me lépwo acémun den.

Geé céihi ne ko Padué

Mataio 21.21–22

²⁰ É ha acaama hen, ke lé â he pwaaden wo Iésu me lépwo acémun den, ke lé alihi ali éé majing li e piapwohi, he caa meu ati, die ko ni waan.

²¹ Ke wo Pétéru, ke e niimihi ali e pii wo Iésu. Ke e pii ten pie: «Pa apipune, go alihi! E caa meu ali acuwo li go piapwohi haabwén.»

²² Ke e pii wo Iésu telé pie: «Wâé heme geé céihi ne ko Padué!

²³ Be é pii tewé a juuju pie: O te jan me geé pii te a juwole ce pie: “Go pwiiko, ke go engen mulang, ke go téele ole he jié!”, ke e o pwo wo Padué! Kehe icehi ana wâé heme geé céihi pie, o

tuie ana geé pii. Geé nemwo pwo me pinekepé ni pwonimewé!

²⁴ Anaa kuti a watihen me é pii tewé pie: Heme geé pwoiitihi me ilehi ace céiu naado, ke wâé heme geé céihi pie geé caa hegi. Ke me wonaa, ke e o ne tewé wo Padué.

²⁵ «Ke mepie geé cuwoda me geé pwoiitihi, ke wâé heme geé pineu mwo lépwna lé pwo tewé nina ta. Be me wonaa, ke wo Caa tewé na e jeda he *miiden, ke e o pineukewé mwo ko ni ta pwo tewé. {

²⁶ Kehe mepie time geé uce pineu lépwo béén, ke wo pa Caa tewé na e jeda he miiden, ke time e o uce pineukewé ko ni ta pwo tewé.}»

Woo na e ne te Iésu a pihuô?

Mataio 21.23–27; Luka 20.1–8

²⁷ Lé taamwo Iérusaléma wo Iésu me lépwo acémun den.

Ke me e ko engen ha ali mwaiitihi wo Iésu, ke lé âbé mwonueng ne ni béé caa te lépwo apwoâpwailo, me lépwo dotéén ko patén me lépwo apihuô.

²⁸ Ke lé tahimwoeng pie: «De ne ace pihuô me go pwo nina go ko pwo? Woo na e pahedeko?»

²⁹ Ke e hegi ne telé pie: «Woéo mwo, ke é o mwo tahimwokewé ko a céiu naado. Ke mepie geé hegi ne tong, ke é bo pii tewé pana e ne tong a pihuô me é pwo ni naado naa.

³⁰ Kona wo Ioane, ke e *pipuu apulie mu ko a pihuô te Padué, ai é mu ko a pihuô te ni apulie? Geé hegi ne tong!»

31 Ke lé te junihe picuhe kon, ke lé pipii telé pie: «Mepie genye hegi ne ten pie: “É mu ko Padué”, ke e o pii tenye pie: “Ke é mu ko ade na time geé uce céihi ne ko nina e pii tewé wo Ioane?”»

32 Ke mepie genye hegi ne ten pie: “É mu ko ni apulie”, ke [ade aceli e o tuie ne konye]?»

Be mwotilé ko ni apulie na lé caa ju céihi ati pie, wo Ioane, ke pa péroféta [te Padué].

33 Ke é mu ko anaa, ke lé hegi ne te Iésu pie: «Meniing, time geme uce temehi.»

Ke e pii telé pie: «Ke woéo mwo, ke time é o uce pii tewé pie, he wooélé na e ne tong a pihuô me é pwo nina é ko pwo.»

12

Lépwo awéihi na a ni tabe megele

Mataio 21.33–46; Luka 20.9–18

1 E pacihe ni apulie wo Iésu, ke e piuti telé ni ocine:

«E bwo mu wo pa eapwihi a ni tabe megele. Ke e bwo cemi apwoamu ten, ke e bwo pwo a aba, beme a babé kon. Ke e ini a pwon, beme acaai ace tabe megele, ke me e bo céi ne hen a tabe hen. Ke e bahi a mwa na te junihe bwali da ko miiden, beme a mwowéa ko ali ni éé tabe megele. Ke nebwén, ke [e niimihi pie me] e mwo â pitabée ha ace céiu amu, ke e pwocuhi ni béé apulie, beme lé wéihi ali ni tabe megele ten, ke e engen.

2 «[Pwo ni wole alecehen] ke tuie nge ha a benaamwon ko tabwo ace tabe megele. Ke e ne

ngen pa céiu apenem den, beme lé ne ten ace den mu ko ali ni éé tabe megele ten.

³ Kehe icehi ana lé pitatieng, ke lé neeng ngemwo, he te tice celi lé ne ten.

⁴ Ke é mulang, ke e ne ngemwo pa céiu apenem den. Ke lé piahieng ko péi, ke lé tanahi a punin, ke lé piciheta ne kon.

⁵ «Ke nebwén, ke e ne ngemwo pa béciéhe ni apenem den, kehe icehi ana lé taunueng. Ke hiwon ni béé apenem den na e nelé ngemwo, ke lé piahi ni béén, ke lé taunu ni béén.

⁶ «Ke nebwén, ke caa te tice apulie celi me e nelé ngen, ju nehi céiu pa ju naîn, na te nihe eânimen den. Ke e neeng nge céii lépwo awéa ko ali ni éé tabe megele. Be e piniimihi pie, lé o paciitieng, be te pa naîn.

⁷ «Kehe icehi ana lé pipii telé pie: “Geé téne, te weengaa kuti pana e bo eapwihi ali ni tabe megele ha ace céiu tan. Wâé heme nye ju taunueng, beme bo a denye ali ni tabe megele!”

⁸ «Ke lé imwieng, ke lé taunueng, ke lé pé a één, ke lé tahi ne ité koja ali apwoamu.»

⁹ Ke wo Iésu, ke e tahimwo lépwna lé ko tabemieng pie: «Ke e bo pwo de wo pali eapwihi ali ni tabe megele? E bo âbé, ke e bo taunu li apulie na ta jélé. Ke e bo uce ne te ce béén ali ni tabe megele, beme lé bo uce wéa kon.

¹⁰ Kona time geé uce pine ana tii ne he ni tii iitihi?

*Ali péi li lé tahi taabwon
wo lépwo abahi mwa,*

ke te anaa kuti a ju paamwa.
 11 *Be te ni âpihuô te Padaame.*
Ke nye téetihi a wâé ten,
na nye caa ko alihi!»

Psaume 118.22–23

12 Ke he lé téne anaa wo lépwo apihuô te lépwo *Juif, ke lé hane me lé imwi Iésu. Be lé te temehi pie, e ko pwo-ocine ne kolé. Kehe icehi ana mwotilé, be hiwon ni apulie [na wâé telé nang]. Ke lé neeng, ke lé engen.

A cuhi puni apulie te lépwo Roma*
Mataio 22.15–22; Luka 20.19–26

13 Wo lépwo caa te pwoiitihi, ke nimelé me lé pipwohuô te Iésu, ke lé ne nge céiieng ni *Farasaio, ke ni apulie mu pele *Érode [beme lé tahimwoeng ko ce naado]. Be lé hane pwaaden beme lé pipé ne kon, mu ko ace bwo hegi nen den.

14 Ke lé â pii ten pie: «Pa apipune, geme temehi pie go pii a juuju. Ke time uce mwotiko ko ni apulie, ke time go uce pipwoinen ne kolé, kehe go te patemehi ati ni naado na nime Padué me genye pwo. Ke anaa kuti ana nimeme me geme tahimwoko pie: He te wâé† heme nye pwocuhi puni apulie te pa daame he lépwo Roma? Ai time uce wâé?»

15 Ke e te temehi wo Iésu pie lépwo apulie naa, ke lépwo agele, ke e pii telé pie: «É ko ade na géé

* **12:12 12.13 sous-titre:** *A cuhi puni apulie—Impôt.* **12:13 12.13** Maréko 3.6 † **12:14 12.14** *He te wâé—ai Pwo mwomwon denye.* Wieli lé pii ni patén ko a pwoiitihi te lépwo Juif.

pihaamiéo? Geé cuwoteeke habwii tong ace céiu mwani péi.»

¹⁶ Ke lé ne ten a mwani péi. Ke e pii telé pie: «A démee, ke a nii-î ana e pwo a mwani ce?»

Ke lé hegi ne ten pie: «A de pa daame he lépwo Roma.»

¹⁷ Ke e pii telé wo Iésu pie: «Ke caa wâé, ke geé ne te pa daame nina te ni den, ke geé ne te Padué nina te ni de Padué.»

Ke lé nihe téetihi a bwo hegi nen den.

A bwo mulie cemwo te ni amele
Mataio 22.23–33; Luka 20.27–38

¹⁸ Lé âmwobé céii Iésu wo lépwo béé *Saducéen. [Woélé, ke te a céiu dihe pwoiitihi te lépwo Juif] na time lé uce céihi pie, lé o mulie cemwo wo lépwo amele. Lé âbé too Iésu [ke lé pwo me lé habwii pie lé juuju] ke lé tahimwoeng pie:

¹⁹ «Pa apipune, e caa tii me denye wo *Moosé ne he ni patén pie: *Hemepie e mele wo pace céiu apulie celi te tice naîn, ke wâé heme e pé ê depwele†ten wo pa ciéen me lu piaten.* *Deutéronome 25.5*

Be me wonaa, ke me bo pwo ce piebehi pa amele.»

²⁰ «[Ke te wâé. Kehe go cuwoteeke niimihi ani]: Pwo lépwo pwénaâjién na 7 jélé, ke e piaten wo pa cuwolé, kehe icehi ana e mele he mwo te tice naîn.

²¹ Ke wo pa béalohen, ke lu piaten me êgi depwele, kehe icehi ana e te mele mwo wo paje, he te tice naîlu. Ke te piwien ne ko pa béciéhen.

22 Ke te wonaa mwo ne ko lépwoli 7 jélé. Be lé te tai mele, ke he te tice nâilé. Ke é alecehelé ati, ke e bwobe mele wo êgi toomwo.

23 Ke [go ko pii pie] lé bo mulie cemwo ne ni amele ha ace céiu tan. Ke hemepie wonaa, ke o bo wooélé mu hadeniilé celi bo pa aiu he ê toomwo naa, ha a benaamwon naa? Be caa te tai lépwo aiu hen ati! [Ke go cuwoteeke hegi!]

24 E hegi ne telé wo Iésu pie: «Geé pipweéo, be time geé uce temehi ni tii iitihi, me a junuu Padué.

25 Be mepie lé mulie cemwo ne ni amele, ke time lé o bo uce piaten mwo, kehe lé mulie pwohewii ni *âcélo ne pele Padué.

26 «[Geé ko tahimwoéo] ko a bwo mulie cemwo mu ha amele. He time geé uce pine ne he ni tii te Moosé a jepule ko ali nahi acuwo li e éle kon ali miû? Be é nelang he na e pii ten wo Padué pie: *Woéo Padué he *Abérama, ke Padué he Isaaka, ke Padué he Iakobo.* *Exode 3.6*

27 [A bwopiinen pie, lé teko tai mulie pele Padué!] Be time uce Padué he ni amele, kehe Padué he nina lé mulie! Geé te nihe pipweéo!»

A patén na piwéden

Mataio 22.34–40; Luka 10.25–28

28 É he lé mwo ko picihe, ke e tabemilé wo pa céiu *dotéen ko patén, ke e alihi pie, e te ju hegi ehi ne te lépwo Saducéen wo Iésu. Ke e âbé mwonueng, ke e tahimwoeng pie: «Kona ade patén celi e piwéden na ati he ni patén?»

²⁹ Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «Weengi: *Geé téne wogewé lépwo *Isaraéla! Wo Padaame Padué, ke te weengaa kuti pa ju Daame henye, na te céiu nang!*

³⁰ Ke go pwo me eânimem den ati ne ha a ju pwonimem, me a mulihem, me a bwo niimihinaado tem, me a niihem. *Deutéronome 6.4–5*

³¹ «Ke weengi a béalohe ni patén: *Go pwo me eânimem de ni béén§, pwohewii a bwo pieânimem dem.* *Lévitique 19.18*

Be te tice ace céiu patén, celi piwéden koja lupwo patén naa.»

³² Ke e pii ten wo pa dotéén ko patén pie: «Éa kuti! Te junihe a juuju, go pa apipune, ana go ko pii! Be wo Padaame, ke te weeng kuti pa ju Dué henye! Ke te tice mwo pace céiu!

³³ Ke wâé heme eânimenye ten mwo ati ne he ni ju pwonimenye, me ni pitemang, me ni niihenye. Ke wâé mwo, heme eânimenye mwo te ni béén pwohewii a bwo pieânimenye tenye. Te junihe a junaado ana koja ni *âpwailo te Padué, me ni béé âpipati.»

³⁴ Ke e alihi wo Iésu pie e hegi ha a pitemang den, ke e pii ten pie: «Time uce wogo ité koja a *Mwametau te Padué.»

Ke caa mwoti ni apulie me lé tahimwo Iésu ko ce béé naado.

*Nihe pwonaado ne ko pa Mesia
Mataio 22.41–46; Luka 20.41–44*

12:29 12.29 Deutéronome 6.4–5 **12:31 12.31** Lévitique 19.18

§ **12:31 12.31** Ni béén—Grek: *Pana e mu mwonuko, ai Pa ju béém.*

12:32 12.32–33 Deutéronome 4.35; Deutéronome 6.4–5; Lévitique 19.18; 1 Samuel 15.22; Osé 6.6

35 É he e ko pacémunilé ne ha a *mwaiitihi wo Iésu, ke e pii te nina lé ko tabemieng pie: «Lé pii wo lépwo dotéén ko patén pie, wo pa *Mesia, ke pa piebehi *Davita. [Te a juuju anaa, kehe icehi ana te junihe ubwo nang koja Davita.]

36 Be te wo Davita [na e pii anaa] he caa ju tilieng na a *Jenen Iitihi, be e pii pie:

*Pwooti te Padaame Padué,
na e pacihe pa daame hung:
“Go âbé tebwo éni pwo a juing.*

*[É ne tem a pihuô,
ke o pipaunuko dieli mwo.]*

*É pwo me go caaite
nina lé pipwopa ne kom.”*

Psaume 110.1

37 «Ke me e ko pii wo Davita pie: *Padaame hung*, ke a bwopiinen pie, wo pa Mesia. Ke me wonaa, ke ade ace watihen me geé niimihi pie, wo pa Mesia, ke time uce pace apulie celi piubwo nang koja Davita*?»

*Geé nemwo pipwohewii lépwo dotéén ko patén
Mataio 23.1–12; Luka 20.45—21.4*

Lé tabemi Iésu ni apulie na hiwon jélé, ke lé te junihe pipwodéén.

38 Ke e pacémunilé mwo pie: «Geé pipwocile! Geé nemwo pipwohewii lépwo dotéén ko patén! Be te junihe wâé telé me lé engen he ni epwén na bwali†. Ke wâé telé heme nye tee pwobwocu telé,

12:36 12.36 Psaume 110.1 * 12:37 12.37 Grek: *Te wo Davita kuti na e pii kon pie ‘Pa daame’; ke é ko ade me pa naîn?* † 12:38 12.38 *Epwén na bwali*—Ne pele lépwo Juif ânebun, ke a ine lépwo apitemang me lépwo apipaciitilé.

me pipaunulé ne he pwahamii ni apulie ati.

³⁹ Lé te hane ni atebwo ânebun, ne he ni *mwotapitihî, ke é ne mwo he ni apiwiinaado na ubwo.

⁴⁰ Ke lé te nihe pwo ni jame pwoiitihî, beme nye o niimihi pie ni apulie na wâé jélé. Kehe icehi ana me lé ko wonaa, ke lé pé ati koja ni depwele ni delé! Ke te é mu ko anaa kuti, na o bo ne telé a kuhinaado na te junihe ubwo koja ni kuhinaado te ni béén.»

Ê depwele na te tice den

⁴¹ [É mulang, ke e taa ha a mwaiitihî wo Iésu.] Ke e tebwo he bebenihe a duaan na lé mu ne mwani hen me de a mwaiitihî. Ke e ali nina lé ko ne. Ke te pwo ni béén na te nihe pwo delé, ke lé ne ni mwani na te nihe hiwon.

⁴² Ke e tuiebé é depwele na te tice den, ke e ne lupwo cuwo nahi mwani péi.

⁴³ Ke e tode lépwo acémun den wo Iésu, ke e pii telé pie: «É pii tewé a juuju pie: Ê depwele ce tice naamun, ke e ne nina te junihe piwéden koja ni béén.

⁴⁴ Be lé ne ni mwani na pikaoole mu ko ni kuhilé. Ke hemepwo weeng, ke te tice den. Kehe icehi ana e te ne ati ni mwani na jan me e mulie kon.»

13

O bo tanahi a mwaiitihî

Mataio 24.1-2; Luka 21.5-6

¹ É alecehen, ke e wie mu ha a *mwaiitihî wo Iésu. Ke e âbé céieng wo pa céiu béé lépwo acémun

den, ke e pii ten pie: «Pa apipune, te junihe wâé a mwa ce, ke ni péi ko a aba kon!»

² Ke e pii ten wo Iésu pie: «Go te alihi ni pilehe mwa ce, be o time e bo uce mu éni mwo ace céiu péi pwo ace céiu mwo. Be ati ke o bo tai tanahi taabwon.»

Ana e o tuie

Mataio 24.3–44; Luka 21.7–33

³ [É alecehen] ke e tebwo pwo a juwole ko ni Olivier wo Iésu [ne he bebenihe a mwaiitihi]. Ke lé âbé mwonueng wo Pétéru me Cang, me Ioane, ke wo André. Ke te piwoélé cehi me weeng, ke lé tahimwoeng pie:

⁴ «He éniile celi e o bo tuie ana go ko pii? Ke o ade ace inenaado kon, me geme o temehi pie, caa é mwonu, ke o bo tuie ni naado naa?»

⁵ Ke e pii télé pie: «Geé pipwocile, beme geé nemwo pipweéo!

⁶ Be o hiwon nina lé o âbé heme lé pé a niing. Ke lé o bo pii tewé pie: “Woéo pa *Mesia!” Ke lé o pipwohuô te ce apulie celi hiwon jélé.

⁷ Ke me geé téne heme lé cihe ko ce pa celi e mwonu, ai e ité, ke geé nemwo pwo me mwotikewé! Be e o mi tuie ninaa, kehe ícehi ana time uce téele a pwonehi a bwohemwo.

⁸ «Be a céiu amu, ke e bo pipwopa me a céiu amu. Ke a céiu mwametau, ke e bo pipwopa me a céiu mwametau. Ke o bo pwo ni penem bwohemwo ne he ni pétaapwo piduaan, ke ni menele na ubwo. É ne he ni bwomunen naa, ke o pwohewii ni bécéiuhe picani ko a piâbeele ewa.»

O pwotahi ne ko ni acéihi

⁹ «Kehe wogewé, ke geé pipwocilekewé, be lé bo péékewé nge he ni mwopitautinaado. Ke lé bo ahikewé ne he ni *mwotapitihí. Ke lé bo teuukewé nge he pwahamii ni gupéno me ni daame, beme lé tautikewé, wonaa mu kong. Wonaa beme ne tewé, beme geé cihe telé kong.

¹⁰ Be wâé heme mwo mi patemehi a Pwooti Wâé ati nge he ni amu.

¹¹ «É heme lé bo péékewé ngen me tautikewé, ke geé nemwo pwo me gia gewé, ke geé nemwo mi pihane celi me geé bo pii. Be geé te ju pii cehi celi o bo ne tewé ha a inetéale naa. Be time uce wogewé celi geé o cihe, kehe a *Jenen Iitihí na e bo cihe.

¹² «[É ha a benaamwon naa] ke wo pa céiu apulie, ke e o bo ne pa âjiénen beme taunueng. Ke e o wonaa mwo wo pa caa te ewa ne ko pa naîn. Ke ni ewa, ke lé bo cuwode ni nyaa me caa telé, beme lé taunulé.

¹³ «Lé o téétikewé ne ni apulie ati, wonaa mu ko a niing. Kehe wo pana e cumang die ha anebwén [ko a mulihen] ke e bo celuimieng wo Padué.»

Lé o te junihe picani ne ni apulie

¹⁴ «Ke geé o bo alihi a naado na ta, na e bo tuiebé ne ha a duaan na time uce ace amu nen: ali naado li e pwotahi ati ni naado, na te nihe mwakile nang, ke muhi tenye kon.»

13:9 13.9 Mataio 10.17–20 **13:11 13.11** Luka 12.11–12 **13:12**
13.12 Mataio 10.21 **13:13 13.13** Mataio 10.22; Ioane 15.21
13:14 13.14 Daniel 9.27, 11.31, 12.11

Wo paceli e pine anaa, ke wâé heme e temehi [beme e bo cihe kon]!

«Ke é ha a benaamwon naa, ke wâé heme lé cela da pwo ni juwole ne nina lé mu *Judé!

¹⁵ Ke wo pana e âoté pwomwo, ke e nemwo taamwo hane ce naado mu ha a mwa ten.

¹⁶ Ke wo pana e mu ha apwoamu, ke e nemwo mwojuia ngemwo pelen, me e pé ce epwénen.

¹⁷ Au, mwolihi! Be é he ni tan naa, ke o pwoééhe ni toomwo na pigiaa jélé, me nina lé mwo paditihi ewa.

¹⁸ «Ke géé pwoiitihi te Padué pie, me time e uce tuie ne kowé ni naado naa ha a benaamwon na ta-amu hen!

¹⁹ Be é ha a benaamwon naa, ke lé o mu he ni picani ne ni apulie. Be mwo te tice pace apulie celi e caa mu he ce picani celi wonaa, tabuhi ha a tan na e tabuhi ati ni naado wo Padué, dieli jena. Ke o te tice mwo pace céiu apulie celi e o bo mu he ce picani celi wonaa.

²⁰ «É hemepie time e uce niimihi wo Padué pie, me e pineole a jéhi ni tan naa, ke wieli me o te tice pace céiu apulie, celi e o celuimi a mulihen! Kehe icehi ana e te niimihi pie me e pineole, wonaa mu ko nina e caa pipégalié.»

Lépwo ‘mesia’ na ni agele

²¹ «Ke mepie e pii tewé wo pace céiu apulie pie: “Geé alihi! É éni wo pa Mesia!” ai “E ha a duaan cel!”, ke géé nemwo céihi ne kon.

²² Be lé o bo tehenebé ce ‘mesia’ me ce ‘péroféta’ celi ni agele. Ke lé o pwo ce *pipwojunuun celi

lé o téetihî ne ni apulie, beme a bwopwonen me lé pipwohuô telé. Ke lé o te hane mwo me lé pipwohuô te nina e caa pipégâlîlé wo Padué.

²³ Ke me wonaa, ke wogewé, ke geé o pipwocile! Be é caa mi patemehi tewé ni naado na o bo tuie!»

A bwo âmwobé te Iésu

²⁴ «É he ni tan naa, ke lé o te junihe mu he ni picani ne ni apulie. Ke é alecehe anaa, ke:

O time e uce niê na a téale.

O bwén ne ha a wole.

²⁵ *Lé o bo tupwo ne ni ceni.*

O éjén ni pipwojunuun he miiden.*

Ésaïe 13.10; 34.4

²⁶ «Ke nebwen, ke lé o bobé aliéo, woéo pa Nahi Apulie, heme é âbé he ni nii, ne ha ati a junuung me a bwo ubwo jo.

²⁷ Ke é o pawiebé ni *âcêlo, beme lé neibu nina é caa pipégâlîlé. Ke lé o taineibulé ne ha a céiu behi amu, die ha a céiu behin, pitihî a bwohemwo.»

A inenaado ko a éé majing

²⁸ «Wâé heme geé temehi a inenaado ko a *majing. Be, me e tile, ke geé caa temehi pie, caa é mwonu a cim naado.

13:24 13.24–25 Ésaïe 13.10; Joël 2.10, 3.4, 4.15; Pii Beetihî 6.12–13

* **13:25 13.25** *O éjén ni pipwojunuun he miiden*—A bwopiinen pie, *O bo tupwo ne ni ceni*, ai *O pahauli ni mwametau me lépwo daame helé*, ai *O pahauli ni duéé*. **13:26 13.26** Daniel 7.13 **13:27 13.27** Mataio 13.41; Maréko 13.32

29 Wonaa mwo heme geé alihi pie, e caa ko tuie li é caa pii, ke geé o temehi pie, o caa pacuwohi ati†.

30 Ke é pii tewé a juuju pie: [Time o uce bwolihi.] Be lé o mwo te alihi anaa ne ni béé apulie jena, ânebuhe ace bwo mele telé.

31 Be o tieden a miiden me a bwohemwo, kehe o time uce tieden a pwooti tong.»

Geé tee ûmiê!

32 «Te tice pace apulie, celi e o temehi ace tan me ace inetéale, celi o tuie hen ni naado naa. Te tice paceli e temehi, heme woéo pa Naîn, heme ni âcélo te Padué. Kehe te wo Caa cehi, na e temehi.

33 Geé pipwocile, ke geé nemwo tee pule! Be time geé uce temehi ace benaamwon celi e o tuie hen ninaa.

34 Be o pwohewii ne ko pa apulie na e engen mu ha amu ten. Ke e ne te lépwo apenem den a pihuô ne ko ati ni naamuun die ko a pomwa ten. Ke e pipatihi ne kolé ni pétaapwo penem delé. Ke e pii te pa awéihi pomwa pie: “Go mu ke go tee ûmiê.”

35 «[Ke te piwien ne mwo kowé.] Wâé heme geé tee ûmiê! Be time geé uce temehi ace benaamwon celi e o tuie mwobé hen wo pali eapwihi pwomwo. Be wieli é ko a babwén, ai é ha awieme bwén, ai é heme ko to a ja, ai é ko acaama.

† 13:29 13.29 *O caa pacuwohi ati—ai É o caa tuie.* (A bwo mwojuia cemwo te Iésu.) Ne ha a pwahamii tii ce, ke wo Iésu, ke e caa mi pii lupwo alo naado na o bo tuie: A céiu, ke a bwo pwo me tieden a pwomwo ubwo Iérusaléma, alecehe a bwo mele ten, ha a jo 70. Ke a céiu, ke ni naado na o bo tuie ha a pwonehi a bwohemwo ânebuhe a bwo mwojuia mwobé ten. 13:35 13.35 Luka 12.38

³⁶ Ke hemepie e pwome tehenebé, ke o time uce wâé heme e tookewé heme geé tee ko pule!

³⁷ Ana é pii tewé, ke a pwooti me de ni apulie ati: Wâé heme geé tee ûmiê!»

14

Lé hane me lé taunu Iésu

Mataio 26.1–5; Luka 22.1–2; Ioane 11.45–53

¹ Nehin alo ni tan, ke o cuwo lupwo tan ubwo te lépwo *Juif: a tan ko a *Pacika a céiu, ke a tan na lé eni a pwoloa na te tice nyaa ten.

Ke nime lépwo caa te lépwo *apwoâpwailo, me lépwo *dotéen ko patén, me lé taunu Iésu. Ke lé pihane ace bwopwonen beme lé pipwohuô ten, me lé imwieng neduwohi.

² Ke lé pipii telé pie: «O time uce wâé heme nye imwieng ha a piwiinaado ubwo, ne he pwahamii ni apulie, be koli lé bo okéé.»

Tapulicéihi tabe ûde ne ko Iésu

Mataio 26.6–13; {Luka 7.36–50}; Ioane 12.1–8

³ [É ha a benaamwon naa, ke] e mu Bétani wo Iésu, ha a mwa te Simon, pa katia. É he lé mwo ko wiinaado, ke e tuiebé ê céiu toomwo, imi a mwotabe péi na te junihe wâé, na oba ko tabe ûde na te junihe ubwo a cuhin*. Ke e taii ali mwotabe, ke e cepulicéihi ali tabe ûde ne pwo puni Iésu.

⁴ Ke me lé alieng wo lépwona lé mu lang, ke te nihe time uce wâé telé, ke lé pipii telé pie: «Éé! E te nihe pihoonihi a tabe ûde ne.

14:3 14.3 Luka 7.37–38

* **14:3 14.3** *Tabe ûde na te junihe ubwo a cuhin*—A niin pie nard.

⁵ Be pwo *million*[†] ko a cuhin! Ke é ko ade na time e uce icuhi, ke me genye ne a mwani te nina tice delé?» Ke lé te nihe cihe ne ko êgi toomwo.

⁶ Ke e pii telé wo Iésu pie: «Geé neeng! É mu ko ade na geé ilieng? E pwo ana nihe wâé ne kong.

⁷ Be o tee élé pelewé wo lépwona te tice delé, ke heme nimewé, ke te jan me geé bo te pwopweehi ne kolé. Kehe woéo, ke time nye uce cuwo ko pimu ibu.

⁸ Ênaa, ke e pwo ana jan me pwo. Be é he e ne a tabe ûde ne ko a ééng, ke e caa mi pipwopweehi cawi a bwo ole tong he pwon.

⁹ Ke é pii tewé a juuju pie: É heme bo pipii beetihi a Pwooti Wâé ne he ni piduaan ati ne pwo a bwohemwo, ke lé bo tee piuti mwo a jepule ko ana e pwo ê toomwo ce, beme tee pipaniimieng.»

E icu Iésu wo Judas

Mataio 26.14–16; Luka 22.3–6

¹⁰ Wo Judas Iscariot, pa céiu bée lépwo 12 *apostolo, ke e â too ni caa te lépwo apwoâpwailo. Ke e pii telé pie: «É bo ne Iésu tewé.» ¹¹ Ke te nihe piwâénimelé, ke lé pii ten pie: «Geme bo ne ce mwani tem heme pie go pwo.» Ke e pihane ace pwaaden me e icu Iésu telé.

A piwiinaado te Padaame

Mataio 26.17–35; Luka 22.7–34; Ioane 13.21–38

¹² E caa tuie a bécéiuhe tan ko ‘pieni pwoloa tice nyaa ten’, a tan na nye taunuhí a nahi muto me

[†] **14:5 14.5** *Million*—Grek: 300 mwani péi (*deniers*). A cuhi pa apulie ha a jo na céiu. **14:7 14.7** Deutéronome 15.11 **14:8 14.8** Ioane 19.40 **14:12 14.12** Exode 12.6

de a Pacika. Ke lé pii te Iésu wo lépwo acémun den pie: «Geme o â piwâam ko a wiinaado ko a Pacika. Kona é wé he celi nitem me genye piwiinaado nelang?»

¹³ Ke e ne ngen lupwo alo mu kolé, ke e pii telu pie: «Geu â ha a pwomwo ubwo, ke o pitapitikewé me pa apulie na e pé a mwotabe, ke geu âcén.

¹⁴ Ke me e â taa ha a mwa, ke geu pii te pa eapwihin lang pie: “E tahimwohibé wo pa apipune teme pie: ‘É wé ace nemwa celi me geme‡ o pieni ibuhi ne hen a wiinaado ko a Pacika, me ni béé acémun dong?’ ”

¹⁵ «Ke e o habwii teu a céiu nemwa na e ko miiden, a nemwa ubwo na caa pipwopweehi. Ke geu piwâamihi a wiinaado tenye nelang.»

¹⁶ Ke lu â ha a pwomwo ubwo, ke lu te tai tooli pwohewii ana e pii telu wo Iésu. Ke lu piwâamihi a wiinaado ko Pacika.

Pwo pa bééwé na e bo pi-icuéo

¹⁷ É he babwén, ke lé tuie wo Iésu me lépwo 12 apostolo ten.

¹⁸ Ke lé tebwo, ke lé wiinaado.

Ke é he lé ko wiinaado, ke e pii télé wo Iésu pie: «É pii tewé a juuju pie: E bo pi-icuéo wo pa céiu bééwé, pana nye te piwiinaado ibu me weeng.»

¹⁹ Ke te piwahin jélé, ke lé muko pétaapwo tahimwoeng pie: «He time uce woéo?!»

‡ 14:14 14.14 Geme—Grek: *Woéo (Iésu) me lépwo acémun dong.*
14:18 14.18 Psaume 41.10

20 Ke e pii telé pie: «Wo pa céiu bééwé, wogewé lépwo 12 apostolo, pana gemu tai pétaa ole ha a tam§.

21 É bo mele, woéo pa Nahi Apulie, pwohewii ana e caa pii beetihi ne ni tii iitihi. Kehe wo pa apulie na e pi-icuéo, ke o te junihe pwoééhen. Au, mwolihi! Be wo panaa, ke wieli me o te wâé ne kon hemepie time e uce ko âbeele!»

A pwoloa me a tabe megele

22 Ke é he lé ko piwiinaado ibu, ke e pé a pwoloa wo Iésu, ke e pipwo-olé te Padué. Ke e ebii, ke e pwopatihi ne ko lépwo acémun den, ke e pii telé pie: «Geé pé, be ani ke a ééng.»

23 Ke é alecehen, ke e pé a mwoûdu ko tabe megele. Ke e pwo-olé te Padué, ke e ne telé. Ke lé tai ûdu.

24 Ke e pii telé pie: «Ani ke a cewéhung na e o caa téé me de ati ni apulie. Be a pipwoâpwailo na e pacuwohi a *piapwo na e pwo wo Padué [pie e ne a péém ne ha awiemelé me weeng].

25 Ke é pii tewé a juuju pie: O caa time é bo uce ûdu mwo ace tabe megele [ne éni pwo bwohemwo] dieli ha ace tan celi é bo ûdu ace tabe megele celi mwo coho, ne ha a *Mwametau te Padué.»

Go bo piwotétaa kong, go Pétéru

26 Ke lé nyebihi a *psaume* ko a tan ubwo naa. Ke é mulang, ke lé taa pwo a juwole ko ni Olivier.

§ 14:20 14.20 Ne pele lépwo Juif, ke wo lépwo ju béén, ke lé te ju pétaa ole ha a tam na céiu ko ni ilé. 14:22 14.22-25 1 Korénit 11.23-25 14:24 14.24 Exode 24.8; Jérémie 31.31-34; Zakari 9.11; 1 Korénit 10.16; Ébéru 9.20

27 Ke e pii wo Iésu te lépwo acémun den pie: «Geé o bo tai engen kojaéo. Be caa te tii ne he ni tii iitihi pie:

*O bo taunu pa awéihi muto,
ke lé o pipiiden ne ni muto.*

Zakari 13.7

28 «Kehe icehi ana é hemepie é mulie cemwo mu ha amele, ke é bo ânebhewé ne Galilé.»

29 Ke e pii ten wo Pétéru pie: «Wieli lé o engen kojako wo lépwoje, kehe time o uce woéo!»

30 Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «É pii tem a juuju pie: É ha a bwén jena, ânebuhe a bwo okelo ko to te a ja, ke wogo, ke o caa ocié go ko piwotétaa kong pie, time go uce temehiéo.»

31 Ke wo Pétéru, ke e te nene ko pii pie: «Ûhu! Te piwien hemepie genyu tai mele, kehe time é uce piwotétaa kom!»

Ke tai woélé ati, ke te céiu ana lé pii.

*E pwoitihi ne Getsémané wo Iésu
Mataio 26.36–40; Luka 22.39–46*

32 Ke é mulang, ke lé â ha a céiu duaan [na cemi acuwo hen] na pii kon pie Getsémané. Ke e pii te lépwo acémun den wo Iésu pie: «Geé tebwo éni, be é mwo â pwoitihi.»

33 Ke e pé Pétéru, me Cang, me Ioane. Ke tabuhi pinekepé ten, ke mwotieng.

34 Ke e pii telé pie: «Te junihe téé ke piwahin a pwonimung*. Kehe geé tee mu éni, ke geé ûmiê! [Geé nemwo pule!]

35 Ke e te ju piâdé kojaté, ke e tidihi jilin, ke e ilehi koja Padué me e pétaabwon kojaeng ni picani ko a benaamwon naa, hemepie te jan.

36 Ke e pii pie: «*Abba*†, Caa! Jan ne kom ati ni naado. Go pé kojaéo ni picani me ni téé ce‡! Kehe icehi ana go nemwo pwo ana nimung kon, kehe ana nitem kon.»

Lé pule wo lépwo acémun den

37 Ke e mwojuia mwobé céii lépwo acémun den na cié jélé, ke e alihi pie lé teko pule. Ke e pii te Pétéru pie: «Simon, woté, go tee ko pule? Time uce jan me go ûmiê he na te ju céiu inetéale?

38 Geé te ûmiê, ke geé pwoiitihi, beme o te pwo nihewé hemepie tacebwénikewé. Be nimewé me geé pwo ana wâé, kehe icehi ana tice nihewé.»

39 Ke e engemwo kojaté wo Iésu, ke e â pwoiitihi, ke e te pii mwo ana e caa te pii.

40 Ke me e mwojuia mwobé céii lépwo acémun den, ke e toolé mwo he lé teko pule. Be caa te junihe emaan jélé, ke lé tee ko pipucing. Ke time lé uce temehi ace bwo hegi nen ne ten.

41 Caa a béociéhe a bwo engen den kojaté, ke e mwojuia mwo. Ke e pii telé pie: «Kona geé mwo teko mwaale, ke pule mwo? Caa nebwén! Caa

14:34 14.34 Ioane 12.27 * 14:34 14.34 Ne mwo he pwo grek ni pwooti ce: *Ke é caa pwo me é mele.* 14:36 14.36 Maréko 10.38; Ioane 6.38 † 14:36 14.36 *Abba*—A bwopiinen pie *Caa tong* he pwo araméen, a pwocihe ko Iésu. ‡ 14:36 14.36 *Ni picani me ni téé ce*—Grek: *A mwoûdu ce.*

weengi a benaamwon! Be o caa neéo, woéo pa Nahi Apulie, ne te lépwona lé pwo nina ta.

⁴² Geé cuwoda! Me nye engen! Be caa e lang wo pana e icuéo!»

Lé imwi Iésu

Mataio 26.47–56; Luka 22.47–53; Ioane 18.3–12

⁴³ É he e mwo ko pii anaa wo Iésu, ke e te ju tehenebé kuti wo Judas, pali céiu béé lépwoli 12 apostolo ten. Ke lé âbé céin ne ni apulie na hiwon jélé, imi ni teua me ni ba-acuwo. Be lé nelé ngen wo lépwo caa te lépwo apwoâpwailo, me lépwo dotéen ko patén me lépwo apihuô.

⁴⁴ Ke wo Judas, pana e pi-icu Iésu, ke e caa patemehi télé ana me e pwo: «Wo pa apulie na é o mwomwaaaueng, ke te weeng kuti. Geé imwieng, ke geé pééeng ngen, ke geé wéieng ehi.»

⁴⁵ Ke he lé tehenebé, ke e te âde Iésu kuti, ke e pii ten pie: «Bwocu tem, go pa apipune!» Ke e mwomwaaaueng.

⁴⁶ Ke lé te imwi Iésu kuti.

⁴⁷ Kehe icehi ana wo pa apulie na e mu pele Iésu, ke e te pwome céi kuti a teua ten mu ha a mwon, ke e te tahi kuti ole pwo a puni pa apenem de pa *daame he lépwo apwoâpwailo. Kehe icehi ana e te ju tahagéi a jéénen.

Kona woéo pace ataunuhi apulie?

⁴⁸ Ke e pii ten wo Iésu pie: «Woté? Geé âbé pééo ko teua, me beba-acuwo, pwohewiin heme woéo pace ataunuhi apulie?!

⁴⁹ Ati he ni tan, ke é te mu hadeniwwé, he é teko pacémuni ni apulie ne ha a *mwaiitihi, kehe icehi

ana time geé uce imwiéo! Kehe wâé me wonaa, be é jena, ke o caa pacuwahi ni naado na caa te tii ne he ni tii iitihi.»

⁵⁰ Ke ati ni acémun den, ke lé neeng, ke lé cela.

E cela he te tice mwaanu kon @ wo pa ewa aiu

⁵¹ Kehe icehi ana pwo pa ewa aiu§ na e piâcén. E tawiieng ko a ciite. Ke me lé pwo me lé imwieng wo lépwo béé apulie,

⁵² ke lé te ju pé cehi a ciite ten, ke e cela, he te tice mwaanu kon.

A mwohuô te lépwo Juif

Mataio 26.57–68; Luka 22.54–71; Ioane 18.19–24

⁵³ Lé pé Iésu nge céii pa daame he lépwo apwoâpwailo. Be lé pitapitilé nelang wo lépwo caa te lépwo apwoâpwailo, me lépwo apihuô, me lépwo dotéén ko patén.

⁵⁴ Ke e pi-ilipuwolé ngen wo Pétéru, ke e â taa pele pa daame he lépwo apwoâpwailo. Ke e tebwo pwo napwomwo ne pele ni apenem, ni awéa, ke e pwocadéu.

⁵⁵ Wo lépwo caa te lépwo apwoâpwailo, me ati a *mwohuô te lépwo Juif, ke lé hane ce apulie beme lé pipé ne ko Iésu, be nimelé me lé pwocuhinaado ten me e mele. Kehe icehi ana time lé uce tooli.

⁵⁶ Be hiwon nina lé pipé ne kon, kehe icehi ana time lé uce piténelé.

⁵⁷ Ke nebwén, ke lé cuwoda ne ni béén mu kolé, ke lé pii pie:

§ 14:51 14.51 Pa ewa aiu—Wieli wo Maréko celi e tii a tii ce.

58 «Geme te téne he e pii pie: “É o paniihi a mwaiitihi te Padué ce, na lé bahi wo lépwo apulie. Ke é he na cié ni tan, ke é o bo pacuuli mwo ace céiu mwaiitihi na time uce bahi ko ni i apulie.”»

59 Kehe icehi ana wo lépwona lé pipé ne kon, ke time lé uce piténelé mwo.

A bwo hegi nen de Iésu

60 Nebwén, ke e cuwoda ânebuhe ati lépwo apihuô wo pa daame he lépwo apwoâpwailo. Ke e tahimwo Iésu pie: «Kona te tice béhegi nen dem? He time go uce téne nina lé ko pipé ne kom?»

61 Kehe icehi ana time e uce hegi wo Iésu. Ke e tahimwoeng mwo wo pali daame pie: «Kona woté? Te a juuju pie wogo, ke pa *Mesia, pa *Naï Padué, wo Padué na nye paciitieng?»

62 Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «Éa, te woéo kuti. Ke geé bo aliéo, woéo pa Nahi Apulie, heme é tebwo *pwo a jui Padué na te junihe pwojunuun [beme é pihuôhi ati ni naado]. Ke geé bo aliéo heme é âbé he ni nii, mu he miiden.»

63 Ke me e téne anaa wo pa daame he lépwo apwoâpwailo, ke e te nihe okéé, ke e pitie ni epwénen*, ke e pii te ni béé atautinaado pie: «Caa jan! Necu ce béé bwo pipé ne kon [be e caa teko pipé ne kon mwo]!»

64 Be geé caa téneeng, he e pwo me piwielu me Padué! Ke he ade aceli geé niimihi ne kon?»

Ke lé tai hegi ne ten ati pie: «Wâé heme e mele!»

14:58 14.58 Ioane 2.19–21 **14:62 14.62** Psaume 110.1; Daniel 7.13 * **14:63 14.63** *Pitie ni epwénen*—A ine a bwo emegéi nan, ai a pwo-okéé kon. **14:64 14.64** Lévitique 24.16; Ioane 19.7

⁶⁵ Ke lé cumi ne kon wo lépwo béén, ke lé tawii a pwahamiin, ke lé nuô i kon, ke lé pii ten pie: «He woo na e ahiko? Go cuwoteeke piñane, hemepie wogo pace péroféta [celi go temehi ati ce naado!]

Ke lé pééeng ne ni apenem, ke lé taii punin.

E piwotétaa ko Iésu wo Pétéru

Mataio 26.69–75; Luka 22.56–65; Ioane 18.16–27

⁶⁶ Mepwo wo Pétéru, ke e te mu jeoté pwomwo.

Ke e tehenebé ê céiu apenem de pa daame he lépwo apwoâpwailo.

⁶⁷ Ke e ali Pétéru he e ko pwocadéu. Ke e te ju omeeng ehi, ke e pii ten pie: «Éé! Wogo ke pa céiu béé Iésu mu Nazaret!»

⁶⁸ Ke e hegi ne ten wo Pétéru pie: «Ûhu! Time é uce temehieng, ke time é uce temehi aceli nimem me go pii.»

Ke e â pwo napwomwo. {Ke e to ali ja.}

⁶⁹ Kehe wo êje, ke e te omeeng mwo, ke e pii mwo te ni apulie na lé mu lang pie: «Uhuu! Weeng ke pa céiu béé lépwo *acémun de Iésu!»

⁷⁰ Ke e pii mwo wo Pétéru pie: «Ûhu! Time é uce temehieng!»

Ke é alecehen, ke lépwona lé mu lang, ke lé pii ten mwo pie: «Uhuu! A juuju pie wogo pa céiu acémun den! Be wogo mwo, ke pa âbé mu Galilé†!»

⁷¹ Ke e pii mwoiuhi wo Pétéru pie: «Éé! Geé téne! Time é uce temehi panaa! Wâé heme e pwocuhinaado tong wo Padué, hemepie é gele!»

† **14:70 14.70** Ni béé tii iitih he pwo grek, ke e hen ni pwooti ce: *Geme téne ne ha a maa a pwocihe tem.*

⁷² Ke é he e mwo ko pii anaa, ke e okelo ko to na ali ja. Ke e bwo niimihi ali e caa pii ten wo Iésu pie: «Ânebuhe a bwo okelo ko to te a ja, ke go caa ocié ko piwotétaa kong pie, time go uce temehiéo.»

Ke e é wo Pétéru.

15

Lé pé Iésu nge pele Pilate

Mataio 27.1–31; Luka 22.66—23.25; Ioane 18.28—19.16

¹ É he mwo te junihe acaama, ke lé pitapitilé neibu ati ni *mwohuô te lépwo *Juif: wo lépwo caa te lépwo *apwoâpwailo, me lépwo apihuô, me lépwo *dotéén ko patén. Be nimelé me lé temehi aceli me lé pwo te Iésu. Ke lé cieeng, ke lé pééeng nge céii *Pilate [pa gupéno te lépwo Roma].

² Ke e tahimwoeng wo Pilate pie: «Kona te wogo kuti pa daame he lépwo Juif?»

Ke e hegi ne ten wo Iésu pie: «A juuju a bwopiinen dem*.»

³ Ke lé pipé ne ko Iésu wo lépwo caa te lépwo apwoâpwailo, ke hiwon ni naado na lé pipé ne kon.

⁴ Ke e tahimwoeng mwo wo Pilate pie: «Kona woté? Te tice celi go hegi kon? Go teko téne ati ni naado na lé ko pii ne kom?»

⁵ Kehe icehi ana time e uce hegi. Ke e te junihe téele kon wo Pilate.

Nimelé ko Barabas

15:1 15.1 Luka 22.66
dem—Grek: Go caa teko pii.

* 15:2 15.2 A juuju a bwopiinen
15:5 15.5 Ésaïe 53.7; Maréko 14.61

⁶ Caa te cemang ne ko Pilate, ha a tan ko *Pacika, me e pawie mu he karépu pace céiu apulie celi nime a bele kon.

⁷ [Ke é ha a jo naa] ke pwo pa céiu apulie na pii kon pie Barabas, na lé pimu ibu he karépu me lépwo béén. Be lé taunuhi apulie he lé pwobwoni lépwo Roma.

⁸ Ke lé tehenebé pele Pilate ni apulie na hiwon jélé, ke lé ilehi kojaeng pie: «Go pwo ne teme a naado na caa te cemang ne kom me go pwo!»

⁹ Ke e hegi ne telé pie: «Kona nimewé me é pawie mwo Iésu, pa daame he lépwo Juif?»

¹⁰ Be e te temehi pie, lé ne Iésu ten wo lépwo caa te lépwo apwoâpwailo ha a pipwokon delé.

¹¹ Kehe icehi ana wo lépwonaa, ke lé cine ni apulie beme lé pii pie: «Ne teme Barabas!»

Cemeiteeng ne ko a kuricé!

¹² Ke e tahimwolé mwo wo Pilate pie: «Kona ade celi me é pwo te pana geé pii kon pie ‘Pa daame he lépwo Juif?’»

¹³ Ke lé cihe me ubwo pie: «Cemeiteeng ne ko a *kuricé!»

¹⁴ Ke e tahimwolé mwo pie: «Kona ade aceli e pwo celi ta?»

Kehe icehi ana lé bwo te nihe cihe da me ubwo pie: «Cemeiteeng ne ko a kuricé!»

¹⁵ Ke wo Pilate ke e pawie ne telé Barabas, be nimen me lé piwâéeng ne ni apulie. Ke e patupwo Iésu ne te ni coda. Ke lé ahieng ko a bwaliwota, ke lé â cemeiteeng ne ko a kuricé.

Lé pihoonieng ne ni coda

16 Lé pé wie Iésu, ke lé â pwo a céiu napwomwo na ubwo. Ke lé tode ati ni mwocoda.

17 Ke lé pwo me e cuwohe a epwén na te junihe megele [pwohewii a epwéne pa apulie na piubwo nang, beme lé pihoonieng]. Ke lé péi a kuron ko ni mii acuwo na pwo dan, ke lé neole pwo punin.

18 Ke lé cuwo aujenieng, ke lé pii ten pie: «Bwocu, go pa daame he lépwo Juif! Adéiko!»

19 Ke lé ahi a punin ko a bewomeéle. Ke lé cumi ne kon, ke lé tidihl jililé he pwahamiin.

20 Ke me lé caa nebwen a bwo pihoonieng, ke lé céi mu kon ali epwén megele. Ke lé te ne mwo kon ni epwéne. Ke é mulang, ke lé pééeng ngen, beme lé â cemeiteeng ne ko a kuricé.

Lé cemeite Iésu ne ko a kuricé

Mataio 27.32–44; Luka 23.26–43; Ioane 19.17–27

21 Pwo pa céiu apulie mu ha a pwomwo ubwo Cirène na pii kon pie Simon, pa caa te Alexandre me Rufus†. E piâbé lang, be e mwojuia mwobé mu ha apwoamu. Ke lé cuwokon wo lépwo coda, beme e canihl ali kuricé te Iésu.

22 Ke lé pé Iésu nge pwo a céiu tihl juwolé na pii kon pie Golgota, a bwopiinen pie ‘pwo a piipuni apulie’.

23 Ke wo lépwo béén, ke lé pineibuhl a tabe megele me a tabe na maga‡. Ke lé ne te Iésu, kehe icehl ana te muhl ten me e údu.

15:21 15.21 Roma 16.13 † 15:21 15.21 *Alexandre me Rufus*—Wielh lupwo apihuô te ni acéihl ne Rome. ‡ 15:23 15.23 *Tabé na maga*—A niin pie *Myrrhe*. A eti na me time nye téne a cunu.

24-25 É he ko 9 ni inetéale ko acaama, ke lé cemeiteeng ne ko ali kuricé wo lépwo coda. Ke lé picéi metii, beme lé pipii ne kolé ni epwénen.

26 [Ke lé cemeite ne pwo punin] a eaa acuwo na tii ne kon a watihe a bwo mele ten, pie: PA DAAME HE LÉpwo JUIF.

27 Ke lé cemeite mwo lupwo alo apulie na lu pwotahinaado, ne he ni piduaa Iésu: wo pa céiu ne pwo juin, ke wo pa céiu ne pwo eaamun. {

28 Ke wonaa, caa *pajuujihi ana caa mi tii ne he ni tii iitihi ne kon pie: *Lé pwo me e pwocuhinaado; be lé pii pie, pa apwotahinaado.* *Ésaïe 53.12*}

29 Me lé alieng wo lépwona lé âdé ke âbé ha a duaan naa, ke lé tagilihi ni punilé, ke lé pijeta kon. Ke lé pii pie: «Aje, kona time uce wogo kuti pana me go tanahi ali *mwaiitihi, ke me go bo pacuuli mwo he na cié ni tan?

30 Go piceluumiko mwo, ke go opé mu ko a kuricé naa!»

31-32 Ke lé pihoonieng mwo wo lépwo caa te lépwo apwoâpwailo me lépwo dotéén kô patén. Ke lé pipii telé pie: «E niimihi pie pa daame henye, lépwo *Isaraéla. Ke e temehi me e celuimi ni béén, kehe time e uce temehi me e piceluumieng mwo! Hemepie e ole mu ko a kuricé naa, ke wieli genye o bo céihi ne kon!»

Ke lu pihoonieng mwo lupwo alo na cemeitelo ne ko ni kuricé ne he ni piduaan.

E mele wo Iésu
Mataio 27.45–56; Luka 23.44–49; Ioane
19.28–30

³³ É he te ju goahen ehi, ke te ju melepiing ati ha amuŝ, die ko cié inetéale alecehe a goahen.

³⁴ Ke me teko ju cié ni inetéale, ke e toii me ubwo wo Iésu pie: «Éloï, Éloï, lama sabaktani?» A bwopiinen pie: «Padué hung, Padué hung, é mu ko ade na go pawieéo?»

³⁵ Ke me lé téneeng ne ni béén na lé mu lang, ke lé niimihi pie, e tode péroféta *Élia [beme e picani ten].

³⁶ Ke wo pa céiu béélé, ke te téte kuti imi a mwaanu, ke e pate ha a tabe megele na maga*. Ke e ne ko a ba-acuwo, ke e ne te Iésu beme e údu. Kehe lé pii ten wo lépwo béén pie: «Go mwo cuwo lang, be wieli nye o ali *Élia, hemepie e âbé neeng ole mu ko a kuricé!»

³⁷ Kehe icehi ana e cihe da me ubwo wo Iésu, ke ele a nenehen.

³⁸ Ke a mwaanu [na e capuhi bwonihi a duaan na junihe iitihi] ne ha a mwaiitihi, ke te ju tie ne ha awiemen kuti, mu jeda die jeoté ko a baaéén.

³⁹ Pwo pa caa te coda roma na e cuwo ânebuhe Iésu, ke me e alihi a bwo mele ten, ke e pii pie: «A juuju pie wo pa apulie ce, ke pa *Naî Padué!»

Lé alieng wo léli toomwo

§ **15:33 15.33** *Ati ha amu—ai Ati pwo a bwohemwo.* **15:34 15.34**
 Psaume 22.2 **15:36 15.36** Psaume 69.22 * **15:36 15.36** *Tabe megele na maga—A tabe megele na time uce ubwo a cuhin, na pitili hen me a tabe.*

⁴⁰ Pwo ni béé toomwo na lé mu lang mwo, na lé omehi mu ité: woélé me Maria Magdala, me Salomé, me Maria, nyaa te José me Cang (wo pana lé pii kon pie: Ewa Aiu).

⁴¹ Woélé kuti, na lé âcéi Iésu, ke lé picani ten, he e mwo tee mu ha amu Galilé. Ke hiwon ni béé toomwo na lé mu mwo lang, na lé taa céin mwo ne *Iérusaléma.

Neeng he iitihi

Mataio 27.57–61; Luka 23.50–56; Ioane 19.38–42

⁴² Ati ni naado naa, ke tai pwo heme [paciile] a tan ânebuhe a *tan iitihi te lépwo Juif. É he ni paciile, ke lé pwopweehi a piwiinaado ko a tan iitihi.

⁴³ É he babwén, ke e tehenebé wo Josef, pa apulie mu ha a mwopopwaalé Arimaté, pa céiu apulie na pwo a niin ne ha a mwopitautinaado te lépwo Juif. Wo pali e teko mwoiu ko ucéihi ace bwo tuiebé na a *Mwametau te Padué. E pipamwoiueng, ke e â pele pa daame Pilate, ke e ilehi a éé Iésu. Be nimen me e pé a één ânebuhe a bwo tabuhi na a tan iitihi.

⁴⁴ Ke me e téne wo Pilate pie e caa mele wo Iésu, ke e téetihi. Ke e tode pa caa te coda, ke e tahimwoeng pie: «Kona caa bwolihi ace bwo mele ten?»

⁴⁵ Ke e piuti ten. Ke wo Pilate, ke e ne a pihuô te Josef, beme e pé a éé Iésu.

⁴⁶ Ke e engen wo Josef, ke e â patuwo a éé Iésu mu ko a kuricé. Ke e tawiieng ko a mwaanu na e pwocuhin. Ke e pééeng, ke e neeng he iitihi,

ha a pwon na ini ne ha a péi. Ke nebwén, ke e papitibehi a pilehe péi, beme e capuhi bwonihhi ali pwon.

⁴⁷ Ke wo Maria Magdala, me Maria nyaa te José me Cang, ke lu te alihi a duaan na e ne Iésu hen.

16

E mulie cemwo wo Iésu

Mataio 28.1-8; Luka 24.1-12; Ioane 20.1-10

¹ [É he capéto ko a babwén] he caa nebwén a *tan iitihhi te lépwo *Juif, ke lé pwocuhi a tabe ûde wo Maria Magdala, me Salomé, ke wo Maria nyaa te José me Cang, beme lé â timi a éé Iésu kon.

² He pwoiitihhi, he e taawie na a téale, ke lé â he iitihhi.

³⁻⁴ É nge he pwaaden, ke lé pipii telé pie: «De e bo titéehi ne tenye ali péi mu ha ali pomwa ko ali mwa péi? Be te nihe ubwo!»

Ke me lé tehene ngen, ke lé alihi pie caa titéehi!

⁵ Ke lé taa ha ali mwa péi, ke lé ali pa nahi aiu* he e ko tebwo pwo jui, ke e ne a jame epwén na pwojo. Ke lé téetihhi, ke nihe mwotilé.

⁶ Ke e pii telé pie: «Geé nemwo pwo me mwotikewé! Geé hane Iésu, pa mu Nazaret, pali lé cemeiteeng ne ko a *kuricé. Kehe e caa mulie cemwo mu ha amele, ke caa time uce e éni! Be éni ali duaan li lé neeng hen.

⁷ Kehe geé mwojuia, ke geé â pii te Pétéru me lépwo béé acémun pie: “E ucéikewé ne Galilé wo

* **16:5 16.5** *Pa nahi aiu...* Pa âcélo. Omehi *Âcélo* ne ha a Niinaado (*Vocabulaire*) ha anebwén ko a tii. **16:7 16.7** Mataio 26.32; Maréko 14.28

Iésu, ke geé bo alieng nelang, pwohewii ana e caa pii tewé.”»

⁸ Lé te â wie kuti mu ha ali mwa péi wo léli toomwo, ke lé te tète kuti. Be te nihe emegéi nalé, ke éjén jélé, ke time lé uce pii te ni apulie hauli, be te nihe mwotilé.

E pihabwiieng de ni apulie ten

Mataio 28.9–20; Luka 24.13–53; Ioane 20.11–23; Apostolo 1.6–11

—Maria Magdala

⁹ E caa mulie mwo wo Iésu he pwoiitih, he mwo nihe acaama. Ke e te mi pihabwiieng de Maria Magdala, égi toomwo li e pwo me wâé nang, li e pwo me lé engen kojaeng li 7 duéé.

¹⁰ Ke e âbé wo éje, ke e piuti ana e alihi te lépwo béé Iésu, na élé ha a piwahin.

¹¹ Ke lé téne he e pii télé pie: «E caa mulie cemwo wo Iésu! Be é alieng!»

Kehe icehi ana time lé uce céihi ne kon.

—Lupwo alo acémun den

¹² Pwo lupwo alo *acémun de Iésu, na lu piâ pwo pwaaden mu ha a pwomwo ubwo. Ke e pihabwiieng delu wo Iésu, kehe caa ité a bwo alieng.

¹³ Ke lu mwojuia mwo, beme lu â piuti te lépwoli béé acémun, kehe icehi ana time lé uce céihi ne kolu!

—Lépwo 11 apostolo ten

¹⁴ Ke a bénebénen, ke e pihabwiieng de lépwo 11 *apostolo ten wo Iésu, he lé mwo ko wiinaado. Ke e péélelé, ke e pii télé pie: «Te junihe mwoiu ni

puniwé! Muhi tewé me geé céihi he lé pii tewé pie, é caa mulie cemwo!»

¹⁵ *Ke e pii télé mwo pie: «Geé engen pitihhi a bwohemwo, ke geé â patemehi a Pwooti Wâé te ati ni apulie†.*

¹⁶ *Ke wo pana e bo céihi ne kong, ke o bo puueng, ke o bo celuimieng, ke e bo mulie. Ke wo pana time e uce céihi, ke o bo tautieng, ke o bo pwocuhinaado ten.*

¹⁷ *Weengi a béhabwiinen ne ko nina lé céihi:*

Lé o bo peni ni duéé ne he niing;

Ke lé o bo cihe he ni béé pati apulie na te ité;

¹⁸ *Ke o te jan me lé imwi ni bwien ne he ni ilé;*

Ke me lé údu ace tabe celi nye mele kon‡, ke time lé o uce mele;

Ke lé o bo ne ni ilé ko ni cunu, ke bwo wâé jélé.»

¹⁹ *É alecehe a bwo picihhe télé naa, ke céida he miiden Padaame Iésu, ke e tebwo *pwo a jui Padué.*

²⁰ *Ke wo lépwo acémun den, ke lé engen pitihhi a bwohemwo, beme lé patemehi a Pwooti Wâé. Ke e picani télé wo Padaame. Ke e *pajuujihi a Pwooti na lé patemehi, be e ne télé a junuun, beme lé pwo ni inenaado na lé téetihhi ne ni apulie.*

16:15 16.15 Apostolo 1.8 † **16:15 16.15** *Te ati ni apulie*—Grek: *Te ati nina e tabuhi [wo Padué].* **16:16 16.16** Apostolo 2.38 **16:17**

16.17 Apostolo 2.4, 8.7 **16:18 16.18** Luka 10.19; Apostolo 28.3–6

‡ **16:18 16.18** *Lé imwi ni bwien...lé údu ace tabe celi nye mele kon*—A bwopiinen pie, **mepie** lé údu, ke time lé o uce mele, be time uce ace pwooti ko aceli wâé me nye pwo. A pwooti ko ana jan me e tuie ne ko lépwo béé acémun de Iésu. **16:19 16.19** Apostolo 1.9–11, 2.33–34 **16:20 16.20** Apostolo 14.3; Ébéru 2.3–4

**Tii Iitihi: Élele Iitihi na mwo Coho
Cemuhî: Tii Iitihi: Élele Iitihi na mwo Coho (New
Testament)
Nouveau Testament Cemuhî**

copyright © 2017-2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cemuhî

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nouveau Testament en cemuhi

All rights reserved.

2025-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Apr 2025 from source files
dated 30 Apr 2025

f8ee0ae8-19d4-5493-b0f2-3132fc194785